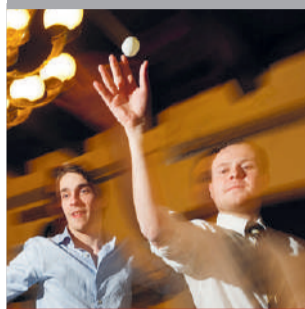

Mare

'Groningse gaskraan kon allang dicht'

Pagina 11

Minerva kondigt cultuur-omslag aan, rector hoopt op navolging

Pagina 2 en 3

De verborgen collectie van De Lakenhal: is dit een hond of een aap?

Pagina 8

In ruil voor vrijheid vochten soldaatslaven tegen opstandelingen

Pagina 9

Wonden genezen eerder dan woorden

Mohammed Benzakour verzamelde Berberse gezegdes

Schrijver Mohammed Benzakour (46) trok op een ezel door het Rifgebergte van Marokko, op zoek naar Berberse spreekwoorden voor zijn boek *10 op een ezel*. Zaterdag spreekt hij op de Nacht van Ontdekkingen. 'Even knokken is ook wel lekker.'

DOOR FRANK PROVOOST

Smex aâeffan qaâ Hsen si rmoux ichouwan qaâ
De slechtste inkt is beter dan het beste geheugen

'Mijn moeder is ziek en gehandicapt. Door een infarct is ze haar stem kwijtgeraakt: ze is sprakeloos geworden. Ik heb nog zoveel vragen aan haar. Over vroeger, mijn jeugd en ons dorp in het Rifgebergte, maar ze kan ze niet meer beantwoorden. Mijn vader praat nog een beetje, maar ook niet veel.

'Mijn ouders gaan straks in een kistje terug naar Marokko. Ze nemen hun prachtige taalschatten met zich mee onder de grond. Verdomme, dacht ik, het is toch eeuwig zonde als dat straks allemaal verdwijnt? Toen ik onderzoek ging doen op internet en in bibliotheken vond ik zó weinig. Het Berbers is een orale taal. Er is bijna niets vastgelegd. Ik voelde een morele plicht. Iemand moet dit doen. Laat ik dan maar diegene zijn.

'Maar dan moet je dus veldwerk gaan doen. Als een antropoloog ben ik de Rif doorgerezen, met een bandrecorder en een opschrijfboekje. Op een ezel, want veel dorpjes liggen heel hoog of juist laag in een vallei, daar kun je moeilijk met de auto komen.

'Oudjes weten meer. Ik was vooral op zoek naar mensen van wie ik dacht: daar moet ik snel bij zijn, die hebben nog maar tien jaar te leven. Eigenlijk had ik maar één vraag: *awar aqdim?* Kent u nog een oud spreekwoord? En dan kwamen de verhalen vanzelf. Dat was smullen.'

Wenni iteggan ifessen kxoubech, as-iqqes oufirar

Wie zijn handen in holen steekt, wordt gebeten door een slang

'Dat hoorde ik een oude man tegen zijn zakkenroller zeggen, nadat die in de kraag was gevat en een paar klappen had gekregen. Toen een arme vrouw bij een grenspost in Beni Ansar werd tegengehouden en moest toekijken hoe een dikke BMW wél mocht doorrijden, riep ze woedend: 'Geld opent alle deuren, behalve de hemelpoort.' Ik stapte op haar af en vroeg: "Sorry mevrouw, maar wat zei u precies?"

'Berberse spreekwoorden zijn heel beledend. *Issekên s-izjen, thratha sekkanen*

raas. Als je een beschuldigende vinger naar iemand wijst, wijzen er drie naar jou. Het is heel makkelijk om anderen de schuld te geven, of zoals Jezus zei: wie zonder zonde is, werpe de eerste steen. Het mooie is: het klopt ook echt. Probeer maar: zodra je je wijsvinger uitsteekt, wijzen je pink, ring- en middelvinger naar jezelf.

'Al die spreekwoorden vormen een soort morele apotheek. Ik vind er heel veel wijsheid in terug. *Rzaa row fous nech, kour dhadh waHdhes*. Kijk naar je hand, elke vinger is anders. Daarmee wordt bedoeld: iedereen is verschillend, maar als we samen optrekken zijn we een eenheid. Dat is een mooie kijk op de mensheid.'

Itwara âachra xoufyour
Hij ziet er tien op een ezel

'Die heb ik van mijn vader. Het betekent: er zit een steekje aan hem los. In het Nederlands zou je zeggen: hij is zo stom als het achterend van een varken. Een mooie Berberse variant luidt: *Ittezo bokronis*. Hij plant ansjovis.

'Ik zag ze soms wel kijken: wat is dit? Het is natuurlijk ook gek als een Europese Marokkaan op een ezel voor je neus staat met een microfoon en het verzoek: zeg eens een spreekwoord. Maar ze gingen mij nooit uit de weg. En als ze vonden dat ik ver moest terugrijden, was er altijd wel een kamer waarin ik kon blijven slapen.

'In zeven jaar heb ik dertien trips door de Rif gemaakt, telkens twee tot drie weken lang. Het was fantastisch en erbarmelijk tegelijk. Ik kwam gehavend thuis, vol bulten, schrammen en kneuzingen. Ik ben met een scooter onderuit gegaan, ben beroofd, heb klappen gekregen, maar heb er ook uitgedeeld. Na al die ezelritten voelde mijn kont als een houten plank. Maar als het bij mij al zeer deed, hoeveel pijn moeten zij dan wel niet aan die magere pootjes hebben gehad?

'Ezels zijn mijn maatjes. Ik hield al van ze, maar ben nog meer van die beestjes gaan houden. Zodra je "*rrraaa*" in die grote oren zegt, gaan ze lopen zonder te verdwalen. Ze hebben een TomTom, dat wil je niet weten. Steen, struik, bloem: alles slaan ze op. Je weet honderd procent zeker dat ze je keurig thuisbrengen. *Ie-dee-aaal!*

> Verder lezen op pagina 6

Schrijver Mohammed Benzakour: 'Ezels zijn mijn maatjes.' Foto Jocelyne Moreau

Let op! Mare zoekt een stagiair(e)

Interesse in journalistiek? Bij *Mare* is plaats voor een stagiair(e), 3 tot 4 dagen per week. Mail sollicitatie, cv en artikelen naar frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Pagina 4

Aanmeldingscijfers zijn 'een tombola'

De meeste Leidse opleidingen kunnen de enorme aanwas van studenten net opvangen, maar de grens is wel bereikt. Bij Koreaans gaat het echter mis.

'Diversity officers hebben geen effect'

Dat blijkt uit een studie op Amerikaanse universiteiten. Universiteiten mét een diversity officer, hebben juist een lager percentage minderheden.

Pagina 5

Campuscontracten niet goed nageleefd

Volgens campuscontracten van DUWO moeten bewoners binnen een half jaar na afstuderen vertrekken. Toch blijven sommigen langer hangen.

Pagina 5

Bandirah Pagina 12

Geen commentaar

Alles chill

DOOR BART BRAUN In de zonovergoten fusie van een studentenhuus in het Westen des lands hangt de geur van schraal bier en verse kots. Terwijl een bestriemde eerstejaars wat kontharen uitspuugt na het drinken van een adje, zetten de heren Maliepaard en Van Buffelen zich neer in de haardkring.

'Gast.'

'Alles goed gast?'

'Alles chill.'

'Chill. Studie weer begonnen?'

'Ja. Tot nu toe gaat het chill.'

'Chill.'

'Volgens mij wordt het een chill jaar, gast. Eerst die minister die dat verdomde bsa omlaag schroeft.'

'Zo chill. Al die verplichte studiepunten, dat zat de academische vorming maar in de weg.'

'En ook op de sociëteit wordt het weer chill. Nieuwe hertjes om te regelen, nieuwe sjaarzen om te - Hé, jij daar, kutfeut!. Je bloedt op ons parket, godverdomme! Lik dat even op, wil je?! Waar was ik?'

'Een nieuw verenigingsjaar, inderdaad. Maar ik weet niet of het wel zo chill wordt, hoor.'

'Hoezo niet? We gaan jenever drinken, achttienjarige meisjes tongen, overal barfen en het wordt episch.'

'Moet je eens kijken wat er in het avondblad stond: er is een onderzoek geweest, en nu moet er blijkbaar een "cultuurverandering" komen. Iets om de "excessen in geweld, drank, drugs en seks" aan te pakken.'

'Maar excessief veel drank, drugs en seks is toch het hele punt van onze prachtige prominente vereniging? Of in elk geval hier in huis?'

'De baas van de universiteit zegt heel erg geschrokken te zijn, en eist verandering.'

'En anders wat?'

'Daar wil hij niet op vooruitlopen, staat hier.'

'Niet chill. Alsof hij zelf nooit de bilnaad-adjes naar binnen heeft geharkt toen hij nog jong was.'

'Wie zou er voor die verandering moeten gaan zorgen?'

'De reünisten.'

'De reünisten?! Je bedoelt Kerstens, die die ene feut dwong een gebruikte tampon op te eten en over hem heen plaste toen hij daarvan moest barfen?'

'Ken je dat verhaal dat 'ie in z'n gezelschap alle sjaarzen homoporno liet kijken, en dat die ene een stijve kreeg, en de rest hem elkaar moest slaan? Chill hoor, maar welke cultuurverandering gaat hij veroorzaken?'

'Raar eigenlijk, dat er niks over al dat soort dingen in dat rapport staat. Zou het toch een broodje aap zijn? Of zouden die bilnaad-adjes simpelweg het ergste zijn dat ze echt hard konden maken?'

'Of zou het een rookgordijn zijn? Dat ze dit aan onze linkse vrienden van de pers voeren, zodat die niet verder graven? HÉ, FEUT! JIJ DAAR! Ga hier liggen! Ik wil een voetenbankje.'

'Chill idee. En dan blijft met een beetje mazzel alles gewoon bij het oude?'

'Chill. Hier, neem er nog eentje. Op het oude!'

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden

Postbus 9500 2300 RA Leiden

Telefoon 071-527 7272

Website mareonline.nl

E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl

De redactie is op vrijdag gesloten.

Oplage circa 15000

Hoofredactie

Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie

Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl

Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl

Anoushka Kloosterman a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl

Sebastiaan van Loosbroek

s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl

Susan Wichgers s.wichgers@mare.leidenuniv.nl

Medewerkers

Femke Blommaert · Holger Gzella · Tim Hoffman ·

Monica Preller · Marit de Roij · Benjamin Sprecher

Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan

Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl

Basisontwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie

Art direction en vormgeving Marcel van den Berg

Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties Bureau van Vliet B.V.

Postbus 20 2040 AA Zandvoort

Telefoon 023 - 571 47 45

Redactieraad

Prof. dr. Rick Lawson (voorzitter) · Prof. dr. Frank Israel

(vice-voorzitter) · Asel Arykbaeva · Esmee Braam · Prof. dr.

Willem van der Does · drs. Malou van Hintum · Bas

Knapp · Josephine Say · Bo Steehouwer

Jaarabonnementen

Een jaarabonnement op Mare loopt van september t/m

juni. Belangstellenden kunnen Mare thuisgestuurd

krijgen door €35 over te maken op IBAN

NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden

(o.v.v. Mare en SAP-nummer 6200092091) en

vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres

te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl.

Studenten betalen €25.

Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het

studentnummer vermelden.

Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending

redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272

Ingezonden mededelingen

Mededelingen voor het op donderdag verschijnende

nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag

16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.

ISSN 0166-3690

Mee het moeras in

Afgelopen zomer was de eerste zomer die ik doorbracht als echte wetenschapper. Niet op vakantie, maar al schrijvende. Aan een onderzoeksvorstel voor de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Een echt voorstel, met een budget van bijna twee miljoen euro. Spannend, leuk, enorm chaotisch, en illustratief hoe dysfunctioneel onderzoeksfinanciering in Nederland is geworden.

Het waarom van het dysfunctionele is helder. De politiek bezuinigt regelmatig op onderzoeksgeld. Maar omdat je daarmee geen stemmen trekt, komt men met het verhaal dat wetenschappers in Nederland niet efficiënt werken, of zelfs zinloos onderzoek doen. Vervolgens wordt NWO ingevlogen om onze onderzoeksvorstellen te beoordelen. Alleen de beste voorstellen (volgens NWO) krijgen geld. Dat de totale pot minder is dan toen universiteiten zelfstandig budget mochten verdelen doet er niet toe, want nu is alles op magische wijze efficiënter.

Dat er zelfs onvoldoende budget is om alle maximaal scorende voorstellen te financieren illustreert de leegte van het efficiencyargument.

Gevolg: de slagingskans voor een NWO-voorstel is 5 tot 10 procent. Een wetenschapper moet gemiddeld 10 tot 20 voorstellen schrijven voordat het onderzoek wordt gefinancierd. Dit is een gigantische verspilling van tijd.

Afgelopen zomer zijn ze nog een stapje verder gegaan. Ergens is iemand het bezuinigingsgoedpraatverhaaltje zodanig gaan geloven dat besloten werd een tandje bij te zetten, via de Nationale Wetenschapsagenda (NWA): 'De basis van de NWA werd gelegd door vragen van Nederlandse burgers aan de wetenschap', aldus de NWO-site. 'De ruim 11.000 ontvangen aanvragen zijn teruggebracht tot 140 clustervragen, waar 25 routes doorheen zijn getrokken.'

Haha, dacht NWO. Als we de NWA een beoordelingscriterium maken, dan moeten wetenschappers wel relevant en valoriseerbaar onderzoek doen.

Maar wacht, er is meer!

Je krijgt alleen geld van NWO-NWA als je in een consortium zit. Aan de ene kant moet 20 procent van het budget

naar een non-universitaire kennisinstelling gaan, en aan de andere kant moet 10 procent van het budget worden bijgedragen door non-universitaire niet-kennisinstellingen. Dat eerste om de rest een kans te geven (bij ons de Haagse Hogeschool en het Centraal Bureau voor de Statistiek). Dat laatste om te garanderen dat iemand buiten de universiteit daadwerkelijk geïnteresseerd is in de resultaten.

En om eerlijk te zijn, het is een goed idee. Ik vind ons voorstel oprecht interessant en relevant, en we hadden het ook wel zonder die NWA gedaan. Maar ik had nooit de moeite genomen ons voorstel zodanig rond te shoppen dat we uiteindelijk elf partners overtuigden extra financiering bij te leggen. Uit het bedrijfsleven, maar ook vijf gemeentes, Planbureau voor de Leefomgeving, en de Rotterdamse haven. De kans dat ons onderzoek daadwerkelijk ergens landt, is nu echt veel groter, en dat is leuk.

We hebben het voorstel gisteren ingediend. De respons van Royal HaskoningDHV: 'Ben benieuwd naar de slagingskans van het voorstel in deze competitieve call. (...) Succes!'

En dat zette me aan het denken: onze elf maatschappelijke partners hebben meegedaan aan een workshop, doorlopend commentaar geleverd, en tot op hoog niveau ellentlange interne discussies gevoerd of ze nou wel of niet voor cofinanciering gingen tekenen. Maar de NWO-NWA heeft een budget van slechts 52 miljoen, waarmee je vermoedelijk nog geen 10% van de voorstellen kan honoreren. Grote kans dat al hun werk voor niets is geweest.

Dat beeld van hordes wetenschappers die bergen nutteloze voorstellen schrijven geldt dus zeker ook voor NWO-NWA. Maar nu worden alle hoeken van de maatschappij ook nog eens het moeras in meegesleurd.

In plaats van dat wij wetenschappers ideeën uit de maatschappij absorberen dringt de wetenschap het absurde NWO-systeem op aan de maatschappij. Ergens snap ik wel hoe het zo ver is gekomen. Maar het blijft mij verbazen dat het systeem rond al deze intelligente mensen zo dom is.

BENJAMIN SPRECHER is universitair docent bij het Centrum voor Milieuwetenschappen in Leiden

Column

Mensen

Een onschuldig potje bierpong bij Minerva, in 2015. Foto Taco van der Eb

RIP Bilnaad-adjje

Rector moedigt ook andere verenigingen aan tot zelfonderzoek

De universiteit wil alle Leidse ontgroenende verenigingen aansporen onderzoek te doen naar de verenigingscultuur. Dat zegt rector magnificus Carel Stolker tegen *Mare* naar aanleiding van de wantoestanden bij Minerva.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK *NRC Handelsblad* bracht zaterdag naar buiten dat Minerva een 'cultuurprogramma' gaat doorvoeren om onder meer ongewenste gedragingen op de sociëteit en de 'verstikkende' huiscultuur een halt toe te roepen.

'Verbijsterend', twitterde Stolker over de beschreven wantoestanden

bij het corps. Wel vindt hij het 'verstandig' dat Minerva op eigen initiatief een onderzoek heeft ingesteld. Voor de rector is het aanleiding om ook andere studentenverenigingen met een ontgroenend karakter te wijzen op hun verantwoordelijkheid. 'Wij zullen zeker aanmoedigen dat ook binnen andere verenigingen het gesprek hierover op gang komt', zegt Stolker. 'Dat kan denk ik heel goed in het kader van de convenantafspraken die we hebben gemaakt.'

De verenigingen zelf zien een eigen onderzoek voornamelijk niet zitten. Vice-voorzitter van Quintus Marjanne Verkleij zegt dat de vereniging eerst 'goed wil weten wat er bij Minerva is gebeurd' voordat ze

besluit een eventueel eigen onderzoek te doen. Augustinus-voorzitter Annemijn te Velde laat weten 'de behoefte voor een cultuuromslag niet sterk te voelen'. 'We herkennen ons niet in de excessen en zullen daarom niet dergelijke stappen ondernemen.'

Daarbij geeft ze aan dat Augustinus zich, net als veel andere verenigingen, houdt aan een convenant met de universiteit. 'We hebben er afgelopen jaar veel aan gedaan om te zorgen dat leden hiervan op de hoogte zijn.'

SSR-voorzitter Melcher van Nieuwkoop zegt op basis van de nieuwsberichten niet precies te weten waar onderzoek naar is gedaan

en dus ook niet te kunnen zeggen 'of dit voor ons relevant is'.

De interne mail van het bestuur aan de leden staat inmiddels op de website van Minerva. Daarin staat dat door een advocatenkantoor een onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van ongewenste gedragingen binnen de vereniging. Uit het onderzoek zijn 31 aanbevelingen gerold die in handen zijn van *Mare*. De aanbevelingen betreffen zowel de organisatie van Minerva, het gedrag van de leden, de kennismakingstijd als de inauguratie van nieuwe leden.

Zo moeten in de verenigingshuizen dezelfde normen en waarden gaan gelden als op de sociëteit. *NRC*

berichte op basis van een betrokkene dat in de huizen een 'grimmige cultuur' heerst met fysiek geweld, drugsgebruik en alcoholmisbruik.

Dranksporten zouden slechts nog vrijwillig mogen worden gespeeld en verplicht drankgebruik op de borrelavonden moet verdwijnen. Zogeheten 'bilnaad-adjjes', waarbij een lid alcohol drinkt dat door de bilnaad van een ander lid wordt gegoten, moeten worden afgeschaft, evenals het verplicht aanwezig zijn tot middernacht of later.

Het al dan niet gedwongen naakt rondlopen op de sociëteit moet van tafel. Zogeheten 'vlakkers', een met de vlakke hand uitgedeelde corrigerende tik 'moet uitzondering zijn, geen regel'.

Alle activiteiten met mogelijk lichamelijk letsel moeten worden afgeschaft. Bovendien moeten leden zich vrij voelen aangifte te doen in het geval van grensoverschrijdend gedrag. Het bestaan van een intern rechtssysteem moet het slachtoffer niet beletten zich bij de politie te melden.

Indien toch fysiek geweld optreedt, moet dit strenger worden bestraft. Tien weken schorsing voor het geven van een vuistslag is volgens het advocatenkantoor niet te rijmen met achttien weken schorsing voor het gebruik van harddrugs op de vereniging.

Tijdens de kennismakingstijd moet de 'carroussel' blijvend worden afgeschaft. Een oud-lid laat weten dat de mannelijke aspirant-leden dan bij mannelijke gezelschappen en subclubjes langsgaan. 'Daarbij worden de gasten smerig gemaakt en zitten ze aan het eind van de middag onder de tjak (viezigheid, red.)', laat diegene weten.

Ook voor de inauguratie van nieuwe leden zijn aanbevelingen geformuleerd. Er moet worden voorkomen 'dat de tweedejaars eigenmachtig hun eigen ervaringen in het eerste jaar projecteren op de nieuwe eerstejaars jaarclubs'.

Ook moet het opsluiten van leden in toiletten worden verboden. Jongens moeten tijdens de inauguratie niet meer worden gedwongen hun broek te laten zakken en mogen niet meer van hun kleding worden ontdaan. Het gebruik van de brandslang moet worden afgeschaft omdat het koude water te snel kan leiden tot gevaarlijke situaties.

'Dit onderzoek is een eerste aanzet tot bepaalde veranderingen en daarmee ook vooruitgang', schrijft oud Minerva-voorzitter Ivo Dorresteyn aan de leden. 'Het zal iets zijn waar de Vereniging de komende jaren constant mee bezig zal zijn.'

Frutti di Mare

'Opstaan in de regen was verschrikkelijk'

Tenten in de regen op camping Stochemhoeve. Foto Taco van der Eb

DOOR SUSAN WICHGERS Vorige week ging *Mare* op bezoek bij studenten die noodgedwongen kamperen op camping Stochemhoeve. Hoe gaat het een week later met hen en de zoektocht naar een kamer?

Niels Jacobs (20, Japanstudies) zit te studeren in zijn caravan. 'Ik ben nog maar een week hier, want volgende week woensdag kan ik in mijn kamer', vertelt hij verheugd. 'Vorige week werd ik op SSR uitgenodigd voor een hospiteeravond. Ik was anderhalf uur te laat, maar ben het toch nog geworden.'

De kamer is maar voor vier maanden. 'Ik hoop dat ik daarna kan doorverhuizen naar een andere kamer in het huis. Ik ben wel bang, want tegen die tijd heb ik ook de optie van de caravan niet meer.'

Een paar plekken verder zit Koert Aardema (19, geschiedenis). Hij heeft zijn trekkershut van vorige week inmiddels

ingeruild voor een tent. 'Het is wel prima voor nu. Met de regen zat ik gelukkig nog in de hut, maar vanochtend stonden er wel wat tentstokken scheef door de wind.' Hij heeft nog geen kamer kunnen vinden. 'Deze week heb ik weer wat hospiteeravonden. In oktober gaat de camping dicht. Als ik dan nog niks heb, ga ik forenzen.'

Ook Mirco Berner (23, wiskunde) zit nog altijd in zijn tent, maar vindt dat zelfs met de regen geen probleem: 'Mijn tent lekte, maar ik ben wel wat gewend. Het enige nadeel is dat al je kleren nat worden en er geen plek is om ze te drogen.' Hij heeft zijn campingplek al geboekt tot eind september.

Als de camping volgende maand sluit, verkast Berner naar een hostel of een andere camping. 'Ik heb nog geen duidelijk plan. Ik ben nog steeds veel aan het reageren op kamers, maar vaak krijg

ik niet eens reactie. En als ik die wel krijg, is het een afwijzing.'

Yichao Li (26, data science) heeft meer geluk gehad: hij belde precies op het goede moment naar het Housing Office en kreeg een kamer omdat iemand anders niet kwam opdagen. 'Afgelopen zaterdag ben ik verhuisd. Kamperen was prima, maar ik ben blij dat ik een goede plek heb. Vorige week was ik nog op een kijkavond in een huis van 750 euro per maand. Eén grote bende was het, in zo'n huis waar de eigenaar zoveel mogelijk appartementen in heeft gepropt. Je moest zelfs betalen om de stroom van de wasmachine aan te zetten.'

Met het slechte weer afgelopen week stond hij nog wel op de camping. 'Opstaan en naar het toiletgebouw lopen was verschrikkelijk. Vooral omdat ik een paar keer mijn schoenen vergat binnen te zetten.'

Nieuws

Bezuiniging gaat door

Onlangs grote bezwaren van de Eerste Kamer heeft het kabinet besloten om de zogeheten doelmatigheidskorting van 183 miljoen euro toch door te voeren. Volgens minister Van Engelshoven van Onderwijs kan door doelmatiger te werken flink bespaard worden bij scholen en universiteiten. Hoe dat moet, is nog onduidelijk. Van de 183 miljoen moet 26 miljoen door het hoger onderwijs worden opgehoest.

De bezuiniging is nodig, omdat de minister een gat op de begroting heeft geërfd van het vorige kabinet. 'Om de OCW-begroting meerjarig te sluiten rustte er een taakstelling op de Begroting 2018', schrijft Van Engelshoven in een brief aan de Eerste Kamer. Taakstelling is een eufemisme voor bezuiniging. 'Het kabinet Rutte/Asscher had deze taakstelling niet van dekking voorzien en de invulling hiervan overgelaten aan het nieuwe kabinet.' Het huidige kabinet ziet helaas 'geen mogelijkheden om de maatregel te verzachten of ongedaan te maken.'

Brand in klooster

Vanwege brand in een studentenkamer is maandag het voormalig klooster aan de Vrouwenweg ontruimd. Volgens de brandweer is de brand ontstaan in een van de kamers op de bovenste verdieping van het pand. Vermoedelijke oorzaak is een kortsluiting in een koelkast. De brandweer vreesde dat de brand zou doorslaan naar de zolder, maar dat kon worden voorkomen. Om half drie 's middags werd het sein 'brand meester' gegeven.

Het pand is inmiddels weer overgedragen aan DUWO. De studentenhuisvesting is vervolgens in samenwerking met een *salvage*-coördinator gaan uitzoeken welke studenten wanneer terug kunnen in hun kamer.

Geen druk door leenstelsel

Psychische problemen door studenten worden niet veroorzaakt door het leenstelsel, vindt minister van Onderwijs Ingrid van Engelshoven. Dat schrijft ze als antwoord op Kamervragen van Frank Futselaar van de SP over prestatiedruk onder studenten. Hij vroeg of de minister erkent dat de zorg om schulden op te bouwen, een belangrijke oorzaak is van de psychische problemen die studenten ervaren. Zij erkent dit niet, en zegt dat 'het aantal studenten dat financiële problemen ervaart sinds 2012 is afgenomen'. Dat blijkt uit een monitor uit 2017. Een recentere monitor, uit 2018, ziet een lichte stijging in de financiële problemen van studenten. 'Ik zal dit uiteraard blijven monitoren', aldus de minister. De psychische problemen komen door een 'opstapeling van factoren', schrijft Van Engelshoven. Bijvoorbeeld door zelfopgelegde eisen, druk vanuit social media en om succesvol af te studeren.

Figuranten gezocht

Filmproducent Millstreet Films zoekt mannelijke en vrouwelijke figuranten voor de film *Singel 39*. De opnames voor de film zijn op 24 september in Leiden. De filmmakers zoeken kroegbezoekers, studenten, feuten en Leidse corpsballen. Figuranten krijgen 40 euro cash betaald. In de film spelen onder meer Lies Visschedijk en Waldemar Torrenstra.

Aanmelden kan door een mail te sturen naar info@multacasting.nl met je gegevens, ervaring, een foto, je 06-nummer en welke rol je wil spelen. Millstreet Films produceerde eerder *Soof*, *Loft* en *Gooische Vrouwen*.

Rectificatie

Onder de foto bij het artikel 'Cheap bikes en beer' in *Mare 1* is de naam van de fotograaf verkeerd geschreven. Zijn naam is niet Davy Roskam maar Davy Rosbak.

'Drukke is dramatisch'

Studies kunnen stroom studenten nauwelijks aan

De meeste Leidse opleidingen kunnen de aanwas van studenten nog net opvangen, maar de grens is wel bereikt. Bij Koreaans gaat het echter wel mis. Belangrijkste probleem: de aanmeldingscijfers zijn totaal onbruikbaar om het aantal eerstejaars in te schatten. 'Het is een een soort tombola.'

DOOR VINCENT BONGERS 'We zijn verdubbeld, maar we zouden volgens de aanmeldingscijfers met enige pech zelfs verdrievoudigen', zegt hoogleraar Korean studies Remco Breuker. 'Dat is niet gebeurd, gelukkig. We hebben nu 75 eerstejaars en niet voldoende docenten om onderwijs te geven. We hebben al een college moeten schrappen, wat echt niet kan. Maar het is pure overmacht. Het is ook niet zo makkelijk om ergens een koreanist vandaan te toveren. Ik weet echt niet hoe ik dit moet oplossen.'

'Het zit vol, maar we kunnen de toestroom aan', zegt Arjaan Wit, de opleidingsdirecteur van psychologie. 'We kwamen op het voorkeurlijstje van iets van 2000 studenten voor: een beangstigend aantal. Uiteindelijk hebben 800 studenten zich echt ingeschreven. Maar uiteraard zien we nu pas wie er echt in de hoorcollegebankjes en werkgroepzalen zitten.'

Maar het is complexer dan alleen de komst van de eerstejaars, aldus Wit. 'Het gaat uiteindelijk om het totaal aantal kloppende hartjes in de collegezaal. Er zijn ook nog studenten die een minor doen bij psychologie. Dat zijn er iets van 100 extra in een aantal eerstejaarsvakken. Verder zijn er nog ruim 100 premasterstudenten en ongeveer 70 uitwisselingsstudenten die vakken volgen. Daarnaast zijn er uiteraard nog studenten die vorig studiejaar vakken niet gehaald hebben en ook aanschuiven. Dus in totaal heb je ruim 300 studenten extra.'

'De studenten zijn ongeveer vijf-

ty-fifty verdeeld over de Nederlandse- en Engelstalige variant van de opleiding.'

'Overigens volgen ook veel Nederlandse studenten de Engelstalige variant. De studenten van de Nederlandse variant volgen hoorcolleges in het Gorlaeus. Dat past. Studenten in de Engelstalige variant krijgen hoorcollege in de grootste zaal in het Pieter de la Court-gebouw. Die zaal is te klein, want daar kunnen maar 285 studenten in. Dat betekent dat een deel van die studenten het hoorcollege op een scherm in een andere zaal moeten volgen. Daar zijn we niet blij mee. De hoorcolleges twee keer geven is vanwege de grote werkdruk niet haalbaar. We moeten echt meer grip op de instroom krijgen. Dus volgend jaar komt er een fixus.'

Joost Augusteijn, opleidingsdirecteur van international studies: 'Er zitten 501 studenten in de collegebanken; iets minder dan vorig jaar. De aanmeldingscijfers waren veel hoger. Usis is niet in staat om de aanmeldingen van buitenlandse

studenten te "ontdubbelen": iemand uit het buitenland meldt zich aan in Leiden, maar mogelijk ook in Berlijn, Parijs of Timboektoe. Toch rekent het systeem dat als een Leidse student. Maar die persoon komt helemaal niet naar deze universiteit. Op een gegeven moment hadden we iets van 1300 studenten die zich bij ons hadden gemeld.'

Breuker: 'De aanmeldingscijfers zijn een soort tombola. Daar moet je dan je beleid op maken. Ik vind het dramatisch hoe het nu gaat.'

Augusteijn: 'We gaan ook niet uit van die cijfers, maar van eigen onderzoek en ervaring.'

'Het is altijd een enorme puzzel', zegt Ton Liefwaard, de vice-decaan van de rechtenfaculteit. 'We zitten nu op 1150 studenten in de bachelor. Dat is honderd meer dan vorig collegejaar. Het is een toename waar we mee uit de voeten kunnen, maar we zitten wel erg vol. We hebben met het KOG en de Sterrewacht twee prachtige locaties, maar meer groei wordt met deze gebouwen lastig.'

Honours Class voor masterstudent

De Universiteit Leiden start in november voor het eerst met twee Master Honours Classes. Het is een pilot waaraan maximaal vijftig studenten kunnen deelnemen.

'Er is altijd een groep studenten die meer kan en meer wil', verklaart onderwijsdirecteur Eline Bergijk van Honours Academy. 'Die extra uitdaging faciliteren we binnen de Academy.' De twee extracurriculaire vakken - Circular Economy en Social Innovation in Action - zijn elk tien studiepunten waard bovenop de zestig punten per jaar die de student voor de reguliere master dient te halen.

In de cursus Social Innovation in

Action leren studenten van uiteenlopende studierichtingen 'gestructureerd maatschappelijke problemen aan te pakken en op te lossen, zoals de integratieproblematiek', aldus Bergijk. Daarbij wordt nauw samengewerkt met de gemeente Leiden. Het andere vak stelt verduurzaming centraal.

Om aan een class te mogen deelnemen, is een zeer goede motivatie vereist, vertelt Bergijk. 'Je moet tot de betere studenten behoren en hebben bewezen iets extra's aan te kunnen.' De Honours Academy kijkt ook naar cijfers: een zeven gemiddeld is zeer gewenst, maar geen keiharde eis. 'Er kunnen ook buitenlandse studenten deelnemen, en in

het buitenland werkt de becijfering weer anders.' Overigens betekent de cursus niet dat het niveau hoger is dan het eindniveau van een reguliere master. Voor de vakken staat niveau 600, gelijk aan het niveau van een masterscriptie.

De Master Honours Classes zijn de zoveelste manier om zich van anderen te onderscheiden. Er zijn al honours classes voor bachelorstudenten (5 erts), er is een bachelor Honours College (30 erts) en een Leiden Leadership Programme (20 erts). Volgens Bergijk worden studenten die uitsluitend het reguliere programma volgen door deze initiatieven niet benadeeld. 'De een doet topsport, de ander maakt mu-

ziek, doet vrijwilligerswerk of een bestuursjaar. Wij bieden de mogelijkheid voor studenten om op deze manier meer uitdaging te vinden.'

Na afloop wordt de pilot 'intensief met de studenten geëvalueerd'. 'We hebben de ambitie om elk jaar twee Master Honours Classes toe te voegen', zegt Bergijk. 'Uiteindelijk willen we over vier jaar acht classes aanbieden.'

Voor elke class worden maximaal vijftieng studenten toegelaten. Een student kan zich van 17 tot 30 september voor één van beide inschrijven. De cursussen vinden van november tot en met april plaats in het Van Steenis en PLNT (voorheen Lugus, Langegracht 70). **SVL**

Huurders blijven toch hangen

Ook al zegt DUWO alle campuscontracten te checken en na te leven

Volgens de campuscontracten van studentenhuysvester DUWO moeten bewoners binnen een half jaar na afstuderen hun woning verlaten. Toch blijven sommige afgestudeerden tot ruim een jaar na afstuderen hangen.

DOOR SUSAN WICHGERS Als de doorstroming slecht is, komen er ook weer minder kamers beschikbaar voor nieuwe studenten. 'Ik voelde me daar wel schuldig over', bekent een afgestudeerde DUWO-huurder, die inmiddels wel verhuisd is, bijna twee jaar na uitschrijving bij de universiteit. 'Maar voor starters is het niet te doen om een huurwoning te vinden, en DUWO is verantwoordelijk voor de controle. Ik heb nooit wat van ze gehoord, nooit een bewijs van inschrijving hoeven laten zien.'

Hij lijkt een uitzondering te zijn: in de meeste gevallen wordt er wel gecontroleerd op inschrijving bij een universiteit of hogeschool. Huurder Kees (28), vorige zomer afgestudeerd, kreeg meteen in september een mail dat hij een kopie van zijn collegekaart moest aanleveren. 'Ze gaven me daar een halfjaar voor', vertelt Kees. 'In mijn geval was dat tot 1 maart.'

Hij stuurde niks op, en belde eind februari zelf om te vragen of hij er nog kon blijven wonen. 'Ze waren heel vriendelijk en zeiden dat ik nog een half jaar had om te verhuizen, tot 30 september. Omdat de termijn van het opsturen van de gegevens een half jaar is, heb je dus eigenlijk niet zes maanden, maar een heel jaar om na je afstuderen te verhuizen.'

Huurders weten dat, en maken daarom geen haast met verhuizen. 'Ik wacht gewoon de controle af. Daar

na heb je volgens mij nog een paar maanden de tijd om documenten op te sturen', zegt een DUWO-huurder die afgelopen april afstudeerde. 'Ik ken ook mensen die zich nog een maand ingeschreven laten staan bij de universiteit en zich daarna uitschrijven, zodat ze nog wel een bewijs van inschrijving hebben, maar slechts een maand collegegeld hoeven te betalen. Dat weegt wel op tegen de huurprijzen die je anders bij een particulier zou betalen.'

'We controleren minstens één keer per jaar iedereen met een campuscontract', licht Hans Plum, vestigingsdirecteur van DUWO Leiden, toe. 'De beeldvorming dat er steekproefsgewijs gecontroleerd wordt, klopt niet.'

De lijst van mensen met een campuscontract wordt naar onderwijsinstellingen gestuurd, die dan aangeven of de betreffende huurders

nog studeren. Huurders die worden 'goedgekeurd', merken dus niks van de controle. De rest wordt gevraagd om aan te tonen dat ze nog studeren. Plum: 'Daarna is er een periode van drie maanden waarin wij diverse herinneringen sturen. De controle is AVG-proof en start meestal in december.'

'Na die drie maanden, rond maart, krijgen huurders die niets hebben aangegeven een brief waarin wij vragen om een opzegging over maximaal 6 maanden te ondertekenen, of om alsnog aan te tonen dat ze studeren', zegt Plum. 'De huurders die geen van beide doen, gaan naar de advocaat en worden gedagvaard. We kijken wel eerst of er geen sociale problematiek speelt, want die gevallen willen we niet voor de rechter brengen.'

Overigens mogen niet alleen studenten, maar ook PhD'ers bij DUWO

huren onder een campuscontract. Een huurder die nu als trainee werkt voor de Leidse universiteit, probeerde bij DUWO te beargumenteren dat een traineeship vergelijkbaar is met een PhD-traject, zodat ze in haar studentenwoning kon blijven.

'Er staat nergens vermeld waarom er een uitzondering voor PhD'ers wordt gemaakt', legt zij uit. 'Een traineeship is niet wetenschappelijk, maar ik zag genoeg vergelijkingen tussen het PhD- en het trainee-traject: het is beide vanuit Universiteit Leiden, van beperkte duur, gericht op doorleren, en het salaris is vergelijkbaar.'

Helaas bleek het een vruchteloze poging. 'Je kunt wel een uitzondering aanvragen, maar dat is alleen in heel extreme gevallen. Dat geldt niet voor mij. Ik ga me nu wel aan de regels proberen te houden en binnen een half jaar verhuizen.'

Drijvende Diva

Zaterdag 15 september is De Drijvende Diva op de Nacht van Ontdekkingen te zien. De korte, theatrale muziekuitvoering drijft om 20.30, 21.30 en 22.30 op het water van het Rapenburg. Victorine Pasman bedacht het idee en maakte het kostuum, sopraan Frédérique Klooster zingt verschillende aria's van Mozart en Puccini. De zangeres draagt een boot-rok, gemaakt van paraplu's. Eerder was de voorstelling al te zien op onder andere Lowlands en Oerol.

Gevestigd land leest meer onderzoeken

Peer review is ongelijk verdeeld in de wereld, blijkt uit een wereldwijd studie naar de nakijkers.

De onderzoekers in opkomende wetenschapslanden als India en vooral China bekijken minder artikelen dan ze schrijven. Het extra review-werk dat dat oplevert, wordt gedaan door onderzoekers in gevestigde landen als de VS, Japan, Zweden en Nederland. Dat is de voornaamste conclusie van de *Global State of Peer Review*, een onderzoek van wetenschapsite Publons. Omdat het onderzoek de wetenschapsdatabank Web of Science als basis heeft, zijn de bètavakken wat oververtegenwoordigd, maar er zitten wel meer dan elfduizend deelnemers in.

Doen de westerse onderzoekers aan een soort ontwikkelingswerk,

doordat ze hun collega's uit armere landen meer onderzoekstijd geven? Publons ziet het anders: wie minder nakijkt, heeft minder mogelijkheden om het nieuwste van het nieuwste te zien, om te leren wat tijdschriften nou eigenlijk willen zien, om te netwerken en om kritisch te leren denken. De meeste ondervraagden (85 procent) zouden toch liever zien dat instellingen het nakijkwerk zouden moeten stimuleren, hetzij door het als eis te stellen of door het te belonen. Lang niet iedereen lijkt te vinden dat peer review een vanzelfsprekend onderdeel is van het werk als wetenschapper: slechts 30 procent van de ondervraagde onderzoekers in de klinische geneeskunde is het met die stelling eens, bijvoorbeeld. Laat dat nou net een sector zijn die heel veel stukjes aflevert.

Mede daardoor is het voor de redacteurs van vakbladen steeds lastiger om reviewers te vinden. 75 procent van hen geeft aan dat dat het moeilijkste onderdeel van hun werk is: voor één review moesten ze in 2017 gemiddeld 2,4 mensen vragen voor ze beet hadden, in 2013 was dat er nog 1,9.

Nog meer cijfertjes: in 2016 zijn er 2,9 miljoen artikelen gepubliceerd in Web of Science (en 2,5 miljoen afgewezen). De nakijkers zijn daar in de regel zo'n vijf uur per artikel aan kwijt, zeggen ze zelf.

Nederlandse wetenschappers schrijven de meeste woorden in hun reviews (zo'n 700), en Chinezen de minste (255). Bijna veertig procent van alle ondervraagde onderzoekers gaf aan geen enkele training te hebben gehad in hoe je nou eigenlijk zo'n peer review moet doen. **BB**

Woede over renteverhoging

Om het sociaal leenstelsel in de lucht te houden, wil het ministerie van Onderwijs de leningen aan studenten duurder maken. De studieleningen worden gekoppeld aan de tienjaarsrente en niet aan de vijfjaarsrente.

Studenten die in 2020 aan een studie beginnen, gaan daardoor fors meer betalen. Studentenorganisaties vinden dat onacceptabel.

De renteverhoging moet het kabinet 226 miljoen euro opleveren. Het plan om de rente op de studieschuld aan te passen stond al in het regeerakkoord, maar nu ligt er ook een wetsvoorstel van minister Van Engelshoven van Onderwijs.

De tienjaarsrente is vrijwel altijd hoger dan de vijfjaarsrente. Dus afgestudeerden die aflossen moeten per maand meer gaan overmaken aan DUO. Het ministerie geeft zelf een rekenvoorbeeld. Op basis van de gemiddelde rentes in de afgelopen tien jaren was de tienjaarsrente 0,78 procentpunt hoger dan de vijfjaarsrente en zal het maandelijks terug te betalen bedrag ongeveer 18 procent hoger zijn voor studenten met volle-

dige draagkracht. Bij een gemiddelde schuld van 21.000 euro zou het maandbedrag bij de vijfjaarsrente ongeveer 70 euro zijn en bij de tienjaarsrente ongeveer 82 euro.

In de memorie van toelichting van het voorstel legt het ministerie uit waarom de rente wordt aangepast. 'De regering is van mening dat op dit moment een te groot verschil bestaat tussen de rente die de overheid moet betalen op de kapitaalmarkt voor de leningen van de student en de rente die de (oud)-studenten moeten betalen over die lening.'

Er is volgens het ministerie dan ook sprake van een rentesubsidie van de overheid aan de student.

Studentenvakbond LSVb verzet zich tegen het plan. 'Studenten worden door de overheid dieper de schulden ingewerkt', aldus voorzitter Geertje Hulzebos. 'Wij roepen de regering een halt toe en eisen dat deze maatregel geschrapt wordt.'

Het Interstedelijk Studentenoverleg (ISO) vindt dat studenten opdraaien voor de hogere kosten van het leenstelsel en hoopt dat de Tweede Kamer een stokje steekt voor het wetsvoorstel. **VB**

Studie: 'Geen effect door diversity officer'

De Universiteit Leiden heeft, net zoals een hoop andere universiteiten, een diversity officer. Die houdt zich bezig met het diversiteitsbeleid van de universiteit, en probeert inclusiviteit aan te moedigen. Klinkt goed, maar heeft het wel impact?

Daar hebben een paar onderzoekers van *The National Bureau of Economic Research* in de VS een paper over gepubliceerd. Ze keken naar het effect van de aanstelling van een *Chief Diversity Officer* op Amerikaanse universiteiten.

Ze wilden specifiek weten of er, met het aanstellen van een CDO, ook echt meer minderheden werden aangenomen. Het antwoord: nee. Het hebben van een CDO heeft geen effect op *diversity hiring*, aldus de wetenschappers.

Sterker nog: universiteiten met zo'n officer, hebben juist een lager

percentage minderheden. Dat zou natuurlijk kunnen komen omdat universiteiten die een CDO aanstellen, en daar luid en duidelijk mee adverteren, stiekem best wel doorhebben dat het niet zo best gesteld is met het aantal minderheden op hun campus.

Daarnaast zochten de onderzoekers specifiek naar een 'chief' diversity officer, die nauw samenwerkt met het bestuur. Het kan goed zijn dat op andere universiteiten diversiteitsmedewerkers rondlopen, die misschien anders heten, en op een ander niveau in de universitaire hiërarchie werken. Zij vallen buiten de radar in dit onderzoek.

Toch blijkt dat het hebben van een CDO dus niet voldoende is: Er moet meer onderzoek gedaan worden om te begrijpen welke barrières er zijn voor meer diversiteit, en hoe die opgeheven moeten worden, schrijven de onderzoekers. **AK**

Achtergrond

Een knokpartij hoort erbij

> Vervolg van de voorpagina

Adhġenfan iġezimmen oura ywaran
Wonden genezen eerder dan woorden

‘De ezels worden ook wel het viervoetige Renaultje genoemd – omdat hij net als die auto nooit stuk gaat. Uit de spreekwoorden blijkt ook hoe taai ze zijn. *Izjen ouryour edhyame-th!* Dat betekent: er is een wonder gebeurd, als er een ezels voor je deur sterft.

‘Maar in Marokko worden ze slecht behandeld. Ze lopen de hele dag in de brandende zon uitpuilende korven vol tuinbonen te sjouwen. Ze moeten volle meloenenkarren trekken waar óók nog een complete familie opklimt. In plaats van eten of een bakje water krijgen ze trappen en klappen. Ik kan daar niet tegen.

‘Ezels voelen véél meer dan mensen. En omdat zij niet kunnen praten, doe ik dat voor hen. Dat is drie keer uit de klauwen gelopen,

dan werd het vechten. Gelukkig sprong er altijd iemand tussen om ons uit elkaar te halen. Toen ik aan de winnende hand was, vond ik dat jammer. Maar die ene keer toen ik flink werd toegetakeld was ik dolblij. Ach, een beetje knokken is ook wel lekker. Overal in Marokko wordt gevochten. Als je een dag geen knokpartij ziet, is dat raar. Berbers zijn gewoon een hartstochtelijk volk, vol temperament.’

Iřzar yisdoHchar, fadh yenřaner
De rivier is oorverdovend, de dorst doodde ons

‘Praatjes vullen geen gaatjes. Weet je, Berbers willen je altijd helpen en gaven ook altijd antwoord op mijn vragen. Alléén: wat ze zeggen klopt niet altijd. En dat wéten ze ook! Als je iemand de weg vraagt, stuurt-ie je liever de verkeerde kant op dan toe te geven het eigenlijk niet weten. Het is goed bedoeld hoor, een vorm

van beleefdheid. Ze willen niet dat je met lege handen komt te staan, maar uiteindelijk ben je wel de lul. En altijd zeggen ze tot slot: vertrouw op God. Ze wijzen je de verkeerde weg en zeggen vervolgens: “Wat je zoekt, is daar niet, maar vertrouw op God en je zult het vinden.”

Arrami tzaadh, ithedzjama dhanas

Pas toen ze een scheet liet, sloot ze haar benen

‘In het Nederlands zouden we zeggen: als het kalf verdronken is, dempt men de put. Maar dit klinkt beter toch? Berbers zijn minder preuts dan je zou denken. Zie

ook: *Thimřarin edh-isserman seb-Hant dhirwest*. Vrouwen en vissen zijn het best in het midden.

‘Spreekwoorden zeggen iets over volksaard en levensfilosofie. Dat was ook een belangrijk doel van mijn zoektocht. De meeste Marokkanen in Nederland zijn Berbers. Hoe kan het dat er over het volk waarover we zoveel praten in de media en waarover iedereen een mening heeft, nauwelijks een cultureel werk bestaat dat iets over hen vertelt? Ik heb ook meegedaan aan dat zogenaamde multiculturele debat, maar ik vind het interessanter om de cultuur te beschrijven dan om te oordelen. Mijn boek is het enige Berberse spreekwoordenboek in Europa. Ook in Duitsland en Frankrijk, waar eveneens veel Marokkanen wonen, bestaat zoiets nog niet.

‘Van al mijn boeken heeft deze de meeste tijd gekost. Zeven jaar heb er tot aan mijn oksels ingezet. Ik heb heel veel moeten weglaten. Ik ben schrijver, geen wetenschapper. Ik heb die ambitie niet, maar het zou mooi zijn als iemand hier ver-

der in zou duiken, bijvoorbeeld om erop te promoveren. Het gaat om een taal die met uitsterven wordt bedreigd.

‘Natuurlijk is het boek een ode aan mijn ouders, en daarmee ook aan mijn voorouders en een van de oudste beschavingen van de wereld. Vorig jaar is er een spectaculaire archeologische ontdekking gedaan in een grot ten westen van Marrakech: de oudste mens komt waarschijnlijk niet uit Ethiopië, maar uit Marokko. Aangezien de Berbers de oorspronkelijke bewoners zijn, durf ik de stelling te verdedigen dat jij ook een Berber bent. Goed volk, hoor.’

DOOR FRANK PROVOOST

Mohammed Benzakour, 10 op een ezels. *Berbers spreekwoordenboek*. Ambo|Anthos, 222 pgs, € 20,99

Zaterdag 15 september treedt Mohammed Benzakour op tijdens de *Nacht der Ontdekkingen*. *Academieggebouw*, 20.30 u. *Entree €17,50 (studenten €12,50)*

‘Ezels voelen véél meer dan mensen.’ Foto Yadid Levy/Alamy Stock Photo

‘Ben ik hier welkom, ambassadeur?’

Pete Hoekstra heeft meer vertrouwen in studenten dan in de media

Tijdens een bezoek van de Amerikaanse ambassadeur Pete Hoekstra vroeg een Iraanse studente: ‘Is het een goed idee is om mensen zoals ik buiten Nederland te houden?’

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Over het algemeen zijn ambassadeurs niet zo vaak in het nieuws. En zo ja, dan is het vaak slecht nieuws: een schandaal, een diplomatieke ruzie, oorlog. Of een enorme blunder, zoals bij Pete Hoekstra, de Amerikaanse ambassadeur in Nederland. Hij verklaarde in een speech dat Nederland ‘no-go zones’ heeft, en dat politici *are being burned*. Geconfronteerd door *Nieuwsuur* noemde hij zijn eigen uitspraken vervolgens ‘fake news’. Al met al niet zo’n beste start voor de door Trump persoonlijk uitgekozen Hoekstra, die in Groningen werd geboren en opgroeide in Holland, Michigan, nadat zijn ouders daarheen emigreerden. Maandagavond stond hij in Den Haag voor een zaal met 500 studenten, en nog 200 die meekeken via de livestream.

‘Een paar dagen na de verkiezingen werd ik gevraagd: “Wat wil

je doen?” Ik zei: “Ambassadeur in Nederland worden.” En zij zeiden: “Wil je niet liever in Washington werken?” Mijn antwoord: “Nee, ik wil ambassadeur in Nederland worden.” En na het zien van de eerste twintig maanden allemaal in Washington is gebeurd: *guess what*, ik heb de juiste keuze gemaakt. Het is goed om drieduizend mijl verderop te zitten.’

Tijdens de lezing, georganiseerd door politicologie-studievereniging SPIL, ging Hoekstra niet echt in op zijn eerdere mediastormpje. Op een vraag uit het publiek over hoe hij diplomatie beoefent, zegt hij: ‘*Clearly* praten we met de pers. Met gemengde resultaten. Maar dat is oké. Dat gebeurt in Amerika ook. Zo leren we.’

En verder: ‘Op deze manier *engagen*’ – hij gebaart naar de zaal – ‘is een van de meest effectieve manieren om diplomatie te bedrijven. Ik bereik vanavond meer mensen dan ik op een andere manier zou doen. Jullie bepalen de boodschap, en de toon, net zoals de media dat doen na een interview. Maar *somehow* vertrouw ik jullie meer dan de media.’

Bij een vraag over het immigratiebeleid van de VS, wil hij het ook om-draaien. Eerder die week is namelijk

een rapport verschenen over het immigratiebeleid in Curaçao. Hoewel hij het niet expliciet vermeldt, doelt hij vermoedelijk op een rapport van Amnesty International, over de behandeling van vluchtelingen uit Venezuela. ‘Een aantal dingen waar Nederlanders Amerika bruut voor hebben bekritiseerd, gescheiden families en dat soort dingen, daarover heeft een mensenrechtenorganisatie Nederland ook bekritiseerd. De oplossing is niet dat de Europeanen en Nederlanders hun tijd besteden aan het bekritisieren van de VS en het immigratiebeleid. *You are having the same thing here!*’

Halverwege de lezing, nadat er bijna alleen mannelijke studenten aan het woord zijn gekomen, roept iemand uit het publiek de moderator die de microfoon laat rondgaan tot de orde: ‘*Pick a girl next time!*’ De vragen erna komen daarom van vrouwen. Een studente uit Iran, een van de zeven landen die Trump uit Amerika wilde weren, vraagt: ‘Zou u dat ook voor Nederland aanraden? Denkt u dat het een goed idee is om mensen zoals ik buiten Nederland te houden?’

Haar vraag wordt begroet met luid applaus en gejuich. Daarna ant-

Pete Hoekstra, tweede van rechts, op bezoek in de Wijnhaven.

woordt Hoekstra: ‘Nee. We hebben een proces dat mensen in het land toelaat. We controleren voor veiligheidsoverwegingen. En als de Nederlanders criteria instellen die zij nodig vinden om het land veilig te houden, *please*, geef de VS dezelfde ruimte. Maar over individuen... ik kijk uit naar de dag dat al onze grenzen veiliger zijn, en we goede protocollen hebben om mensen snel door te laten. Want de veiligheidsdreiging is al een stuk verminderd.’

En hoe zit het dan met de NSA, en de grootschalige schending van privacy door de Amerikaanse overheid die Edward Snowden aan het licht bracht? Hoekstra: ‘Als we informatie zouden krijgen, was het protocol: als het van een Amerikaan komt, mag je het niet gebruiken. Maar als je lid bent van Al-Qaida, of van ISIS, en je bent niet in de VS, dan vinden we niet dat je privacyrechten hebt. Dan doen we alles om je te vinden en te stoppen.’

Hoeveel salaris verdient een boom?

De ondergewaardeerde dienstverlening van de natuur

Milieuwetenschappers willen graag in kaart brengen wat de natuur oplevert. Maar zelfs als dat lukt, betekent dat nog niet dat beleidsmakers met hun werk aan de slag kunnen.

DOOR BART BRAUN Stel je voor, je bent een gemeente, en je wil aan de slag. Net als in het liedje: *Pave paradise, to put up a parking lot*. Parkeerplaatsen zijn namelijk grof geld waard: een overdekte in Amsterdam gaat tegenwoordig voor 75 mille. Mensen met auto's houden van parkeerplaatsen, dus je maakt vrienden als je daarvoor wat bomen omzaagt.

Het is dan goed om te beseffen dat bomen ook wat waard zijn. Ze verhogen de waarde van huizen die erbij in de buurt staan, ze halen fijnstof uit de lucht, mensen in een groene buurt maken vaker een ommetje en dat komt de volksgezondheid weer ten goede, enzovoort. En zo'n boom vraagt er niet eens salaris voor.

De natuur doet allerlei dingen die mensen goed uitkomen, en maar al te vaak komen we daar pas achter als het te laat is. De natuurlijke bestuivers raken op, en om te zorgen dat er een oogst komt moet je een imker laten voorrijden met een vrachtwagen vol bijenkorven. Je kapt het mangrovebos voor de kust weg zodat er een lucratieve garnalenkwekerij kan komen, en vervolgens spoelt een tsunami je eiland weg. Eigenlijk had je een kustwering van miljoenen moeten aanleggen om het werk te doen dat die mangrovebomen al gratis voor je deden.

Al die dingen die de natuur voor de mensen doet, noemen milieuwetenschappers *ecosystem services*. Alles dat je kan bedenken valt eronder: waterzuivering, vis uit de zee en het recyclen van voedingsstoffen, maar ook de bijdrage van

groen aan een stadsgezicht. En omdat milieuwetenschappers nu eenmaal wetenschappers zijn, plakken ze er graag cijfers op. Zoveel kilo CO₂ opgeslagen, zoveel liter water gezuiverd, zoveel toeristen die zehondjes komen kijken en zo-en-zoveel geld meebrengen, enzovoort. Het werkt allemaal wat minder goed als de natuur ook een spirituele waarde heeft: als een berg heilig is voor de bewoners ervan, hoeveel moet een mijnbouwbedrijf dan bieden om ze af te kopen? In theorie, echter, helpen die indicatoren van de ecosystemediensten om een afgewogen beslissing te maken.

In de praktijk valt dat vies tegen. 'Het gaat vaker mis dan goed', vertelt milieuwetenschapper Alexander van Oudenhoven. Zelf werkte hij samen met beleidsmakers van onder meer de Gemeente Leiden, Rijkswaterstaat en de provincie Zuid-Holland. 'De interesse is groot, maar wetenschappers leggen vaak de focus op het precies, correct en geloofwaardig maken van hun indicatoren. Dat is natuurlijk ook wat het wetenschappelijk maakt, maar het is niet genoeg. Als de beleidsmakers je niet begrijpen, of wat je zegt niet kunnen relateren aan hun wetten of beleid, dan is er een heel groot gapend gat.'

Een voorbeeld. 'De gemeente Leiden wil alles op kaarten zien. Dus moeten wij indicatoren vinden die op een kaart passen. Niet elk onderwerp leent zich daarvoor: hoe zet je biodiversiteit op een kaart, gegeven het feit dat dieren kunnen bewegen? Wetenschappelijk gezien kom je dan niet altijd op de proppen met de meest precieze en correcte indicator, maar wel een waar beleidsmakers zich in herkennen'

Samen met negentien collega's uit diverse landen stelde hij een lijst op van zestien aanbevelingen voor hoe het wel moet. Zestien criteria in totaal; de liefhebber kan ze nalezen in het vakblad *Ecological Indicators*. Ze moeten een wetenschappelijke basis hebben, en als het even kan bruikbaar zijn voor meer dan één stukje natuur. En iedereen moet het min

of meer eens zijn over de betekenis ervan.

Van Oudenhoven: 'Als je alleen in euro's praat, ben je helft van de mensen aan tafel al kwijt. Iets dat aan voedselveiligheid of volksgezondheid gerelateerd is, is vaak veel belangrijker. Het gaat de meeste mensen helemaal niet om tien of twaalf euro, het gaat om de bomen in hun straat, en of ze straks viezere lucht in gaan ademen of niet. Ook cultureel erfgoed wordt er vaak bijgehaald. Dat is niet alleen die heilige berg: kijk maar naar de kap van bomen rond de Scheveningseweg in Den Haag. Ook hier worden mensen ontzettend boos, en dat heeft niks met geld te maken, of met tonnen opgeslagen CO₂: het zijn Haagse reuzen, die het beeld van de stad tekenen. Culturele waarde is ook een argument: het is niet altijd in geld uit te drukken.'

'Het meest urgente criterium voor mij is dat beleidsmakers ook een stem hebben gehad, en zich herkennen in het onderzoeksproces. Als jij ergens mee komt dat niet nuttig is, gaat het meteen de prullenbak in. Als je de belofte die deze wetenschap in zich heeft waar wilt maken, moet je ook dat laatste stapje zetten en zorgen dat de beleidsmaker er wat mee kan. Wetenschappers hebben te lang aangenomen dat men toch wel wil luisteren, omdat het over iets heel belangrijks gaat: onze wereld. Maar misschien kan men niets met je bevindingen, of zijn de conclusies te overweldigend. Dat vraagt best veel van de wetenschapper die zich hiermee bezighoudt, en pas de laatste vijf jaar komen er echt initiatieven om de stap van ecologische economie naar bestuurskundige vraagstukken te zetten.'

Je hoeft beleidsmakers niet iets te vertellen wat ze toch al wilden horen, benadrukt Van Oudenhoven: 'Maar je moet wel zorgen dat ze begrijpen wat je ze aanbiedt. Context is in dit vakgebied altijd maatschappelijk relevant. Wat je ook doet, het komt toch linksom of rechtsom een keer bij een beleidsmaker terecht. Dan kun je je er maar beter op voorbereiden.'

Zandmotor

Nederlanders vinden Nederland een land van dijkbouwers, maar tegenwoordig proberen we juist zo min mogelijk dijken te bouwen. Ze zijn prijzig, en niet zo goed voor de natuur. De Afsluitdijk van de eenentwintigste eeuw is de Zandmotor, een enorme opgespoten zandbank voor de kust van Zuid-Holland. Dat zand wordt door de zee langzaam over de vooroeveren uitgesmeerd en daar voorkomt het kaalslag van strand en duin. Kost 70 miljoen euro, en vergeleken met de aanleg van dijken of dat zand zelf bij elk strand opspuiten is dat een koopje.

Om uit te zoeken of het ook beter is voor de plantjes en de beestjes zijn er wat biologen ingeschakeld, waaronder Peter van Bodegom van het Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden. In het vakblad *Estuarine, Coastal and Shelf Science* geven ze een update. Ze vergelijken de superzandsuppletie met gewone opspuitsessies, en kijken naar de ongewervelde dieren.

Dat is ecologie, dus het antwoord is ingewikkeld: de zandmotor heeft zowel positieve als negatieve gevolgen, vergeleken met regulier opspuiten of niks doen. Zo is het totale aantal wormpjes, kreeftjes en zo meer lager, blijkt. Wel creëer je met zo'n enorme bak zand een nieuwe ecosysteempje: de luwe lagune tussen de zandmotor en de kust in, waar je een andere diersoortensamenstelling vindt dan je daar zou zien zonder zandmotor. Mogelijk kan de zandmotor niet alleen onze kust, maar ook wat soorten beschermen, hopen de onderzoekers.

Neovagina

Ongeveer één op de vijfduizend vrouwen heeft een aangeboren afwijking die pakkend het Mayer-Rokitansky-Küster-Hauser-syndroom heet. Bij hen is de vagina, en soms ook de baarmoeder, niet of niet volledig ontwikkeld. De meeste patiënten kiezen ervoor om het kleine beetje vagina dat ze gegeven is te vergroten, zodat er een piepel in past. Dat vergroten kan met verwijderen, of via een speciale procedure waarbij een 'olijfje' van kunststof via draadjes in onder meer de navel dieper naar binnen wordt getrokken. Als dat faalt is de chirurg aan de beurt, maar vandaag hebben we het over de eerste twee methodes. Gynaecologen Stephanie Both en Philomeen Weijnenborg van het LUMC schreven namelijk mee aan een artikel over vrouwen met zo'n 'niet-chirurgische neovagina', in het vaktijdschrift *Gynecology*. Functioneert het allemaal een beetje vergelijkbaar met een van nature volgroeid exemplaar? Dat onderzochten ze niet alleen met vragenlijstjes, maar ook met een speciaal apparaatje dat bloedtoevoer naar de vagina kon meten – voor het eerst dat dat bij dit syndroom gebeurde.

De onderzoekers vergeleken vijftien MRKH-vrouwen met een controlegroep, en lieten ze onder meer erotische films kijken. Allebei de groepen zeggen de films opwindend te vinden, en bij allebei neemt de bloedtoevoer naar de vagina toe. Er gebeurt er bij de controlegroep wel meer van binnen, volgens de metingen, maar zo'n neovagina "werkt" dus wel gewoon. Dat gegeven zou het seksuele zelfvertrouwen van patiënten kunnen vergroten, hopen de gynaecologen. Addertje onder het gras: vijftien proefpersonen is natuurlijk niet heel veel, en je weet ook niet of de groep die wegblijft dat doet omdat ze grotere problemen heeft op het seksuele vlak.

Schrödingers hond (of aap)

Serie over de verborgen collectie van De Lakenhal

Waarom is dit in hemelsnaam onderdeel van de collectie?, vraagt Eliza Jordaan zich regelmatig af. Tot aan de heropening stort de masterstudent kunstgeschiedenis zich op de verborgen schatten van Museum De Lakenhal.

DOOR ELIZA JORDAAN Verwarring kan de beste overkomen. Sommigen scheppen het. Doelbewust. Doen kunstenaars dat ook? Zeker wel. Er zijn talloze voorbeelden te noemen van werken waarbij het de bedoeling van de maker is dat meerdere mogelijkheden van interpretatie ons brein betreden. Denk aan M.C. Escher en zijn onmogelijke constructies, zoals trappen die in elkaar overlopen op manieren die tegen de natuurwetten indruisen (zie bijvoorbeeld de litho 'Belvedere' uit 1958).

Soms is een dubbele interpretatie echter geen opzet van de maker, maar heb je als kijker nou eenmaal een andere visie dan de

kunstenaar. Onlangs stuitte ik in de collectie van Museum De Lakenhal op een tegel waarvan ik niet kon duiden wat er op stond. Het was vast niet de bedoeling van de maker om verwarring te laten ontstaan over de schildering, maar toch is deze onduidelijkheid een realiteit.

Het maakt een dagelijks object tot iets verwarrens. Waar kijk ik eigenlijk naar?

Op het zeventiende-eeuwse object is een aap of hond afgebeeld. Ik kan het niet met zekerheid zeggen. In het midden van het oppervlak vormen simpele blauwe lijnen de contouren van het dier. Donkerblauwe accenten suggereren schaduw.

Ik vermoed dat de ooit zo heldere blauwe figuur door de jaren

heen is vervaagd en daarmee diens herkenbaarheid heeft verloren. Het oorspronkelijk witte tegeltje wordt nu gesierd door beige-gekleurd craquelé. Zoals de huid van een bejaarde rimpels toont, zo zijn ook hier de groeven door de jaren heen toegenomen.

Wat ik niet zeker weet welk dier ik in de illustratie moet herkennen is niet enkel mijn gebrek aan inzicht, het collectiestuk draagt daadwerkelijk de titel: 'Tegel met afbeelding van zittende hond of aap, tussen 1640-1700'.

De verwarring fascineert me. In de eerste plaats omdat ik er door aan het denken wordt gezet: waar kijk ik eigenlijk naar? Het maakt een ogenschijnlijk dagelijks object tot iets verwarrens. Het wordt verheven tot een intrigerend raadsel.

Ten tweede omdat mijn verwarring volgens de autoriteit (het museum, de conservator) gerechtvaardigd is. Een hond of een aap. Het museum laat beide mogelijkheden open.

Het doet me denken aan Schrödingers kat. Dit gedachte-expe-

riment, afkomstig van natuurkundige Erwin Schrödinger, is wellicht niet bij iedere lezer bekend: stel je voor dat een kat in een gesloten doos wordt geplaatst samen met iets dat de kat kan doden (bijvoorbeeld gif). Totdat de doos wordt geopend weet je niet of de kat levend of dood is, en zou je dus kunnen zeggen dat de kat tegelijk zowel dood als levend is. Daarmee bestaan beide mogelijkheden tegelijkertijd.

Het blauwe dier op de tegel is dus simultaan hond én aap, tot het tegendeel is bewezen. Dat gezegd hebbende, misschien doet zekerheid over wat er afgebeeld is er helemaal niet toe. Onduidelijkheid en verwarring vormen de meerwaarde van dit onschuldige stukje aardewerk. Een eenvoudige tegel, verheven tot gedachte-experiment.

Tegel met afbeelding van een zittende hond of aap. Tussen 1640-1700. Materialen: tintglazuur, aardewerk. Collectie Museum De Lakenhal

Geen inspiratieporno

Historicus Paul van Trigt houdt donderdagavond een lezing over de vraag: zijn gehandicapten mensen?

Wij zouden zeggen van wel.

'Aan de ene kant ben je geneigd om te zeggen: natuurlijk zijn ze dat! Als historicus zie je dat het begrip "mens" en verwante concepten als "menswaardigheid" toch anders toegepast worden bij gehandicapten. In de discussie over abortus speelt bijvoorbeeld de vraag of een kind een menswaardig bestaan te wachten staat, en daar wordt heel verschillend over gedacht.

'Er bestaat een Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens, en een aparte voor de rechten van gehandicapten. Waar zou die voor nodig zijn als je al een universeel exemplaar hebt? Omdat het in de praktijk toch belangrijk blijkt om bepaalde rechten te zekeren. Niet iedereen vindt dat geestelijk gehandicapten zich mogen voortplanten, bijvoorbeeld.'

Wat is de definitie van 'handicap' voor dit verhaal?

'Ik kijk vooral hoe het begrip door de tijd heen steeds verandert. Het is een soort koepelterm, die pas ongeveer honderd jaar geleden voor het eerst wordt gebruikt. Daarvoor waren er natuurlijk ook al doven en blinden en mensen die niet konden lopen, maar het idee dat die iets gemeenschappelijk hebben is relatief recent. De praktische betekenis en gevoelswaarde verschillen enorm. Er zijn talen die er geen woord voor hebben.'

De gehandicapte als 'niet-mens', omvat dat ook orakels en mensen als Jeanne d'Arc en Stephen Hawking, die min of meer vergoddelijkt werden?

'Je hebt wel verhalen over blinde zieners en andere mensen die een bijzondere status krijgen dankzij hun beperking. Maar al te vaak blijken dat mythen te zijn. In het veld van de *disability history* zijn we argwanend over het bijzonder maken van mensen, en spreekt men al gauw van *disability inspiration porn*. Maar je kan er natuurlijk wel degelijk serieuze geschiedschrijving op bedrijven, al doe ik dat zelf niet.'

Wat doet u dan wel?

'Mijn focus ligt meer op begripsgeschiedenis dan op bijzondere individuen. Ik neem daarbij mijn vertrekpunt in de negentiende eeuw. In die tijd kwam de belangstelling voor de menswetenschappen op, en werd er veel nagedacht over mens-zijn in relatie tot ras. Ik wil laten zien dat er een parallelle discussie bestaat met betrekking tot gehandicapten.

'We zijn tegenwoordig geneigd om dat als iets negatiefs te zien, en de nadruk te leggen op hoe mensen werden afgescheiden. Aan de andere kant zie je dat er niet alleen zo wordt gedacht: er worden tehuizen gebouwd om gehandicapten meer mens te laten zijn. Blindenscholen wilden echt mensen opleiden om een plek in de samenleving te geven, ook al lukte dat niet altijd.'

Protheses worden steeds beter. Maken zij gebruikers menselijker?

'Je ziet dat daar verschillend over wordt gedacht. De één wil een arm die zoveel mogelijk op een echte arm lijkt, de ander juist niet. Onder doven bestaan wel mensen die cochleaire implantaten als ondermijnend zien voor de gebarentaal. Uw vraag raakt ook de samenleving als geheel. De telefoon als verlengstuk van het lijf, implantaten die je gezondheid monitoren; door de sprong die de techniek maakt, verschuiven de grenzen tussen mens en technologie. Naarmate de grenzen gaan verschuiven, zal onze perceptie van prothesen dat ook doen. We zouden daarbij beter moeten luisteren naar gehandicapten, want zij hebben er het meeste ervaring mee.' **BB**

Studium Generale: Zijn gehandicapten mensen? Over de historische relatie tussen handicap en menszijn. Lipsius 019, donderdag 13 september, 1930 u

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leiden-univ.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbege-**

leiding op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 23 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 7 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, 3havo. *Nederlands, Engels, 3havo. *Engels, 4havo. Engels, brugklas Speciaal Voortgezet onderwijs. *Engels, brugklas anderstaligen. *Nederlands, 3havo. *Nederlands, brugklas vmbo-TL. Nederlands, 2mavo-havo. Nederlands, 3mavo. Nederlands, 2vmbo, wiskunde, 2mavo.

Biologie, 4havo. **Leiden-Zuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Voortgezet onderwijs: Engels, 3mavo. Onderwijswinkel Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Wij zoeken studenten voor presentatie van hedendaagse kunsttentoonstellingen in **Leiden**: belangstelling voor hedendaagse kunst is voldoende, kunstgeschiedenis is + : 5 tot 7 uur per week:

beloning n.o.t.k. : bel/sms 'heden' 06 51588596, vraag naar Erik of schrijf naar heden1@ziggo.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Niet alleen maar witte daders

De aangrijpende geschiedenis van de Surinaamse Redi Musu

Surinaamse slaven konden zich vrijvechten door als soldaat te strijden tegen opstandelingen van het kolonialisme, beschrijft de Leids historicus Karwan Fatah-Black in *Eigendomsstrijd*. 'Ze worden gezien als verraders, maar ze hadden niet veel keuze.'

DOOR VINCENT BONGERS Hoezeer je als slaaf op een plantage in Suriname was overgeleverd aan de grillen van je eigenaar, blijkt uit het verhaal van Sara en Grietje. De twee werden door plantagehouder Johann Knöffel als concubines gehouden. Knöffel had Sara op 25 april 1751 dusdanig laten toetakelen dat zij aan haar verwondingen was overleden. 'Sara had volgens de plantage-eigenaar "drie of vier" klappen met een stok gekregen omdat zij weigerde om de hond, die blijkbaar in de woonkamer van het plantagehuis was, naar buiten te jagen', schrijft de Leidse historicus Karwan Fatah-Black in zijn boek *Eigendomsstrijd*, dat volgende week verschijnt.

De Raad van Politie, het hoogste gerechtshof in Paramaribo, besloot de plantagehouder te vervolgen. Niet vanwege de brute moord, maar omdat hij was gevlucht toen de andere slaven hem uit wraak dreigden te vermoorden. En de plantage verlaten, dat was in strijd met de reglementen, oordeelde het hof.

Bij Grietje had Knöffel ondertussen twee dochters verwekt. Zij werden als slavinnen geboren, maar werden in zijn testament erkend als zijn kinderen. Dat betekende dat zij vrij waren na zijn dood. Ook liet hij hen een groot stuk land en een flinke som geld na zodat zij zelf een plantage konden opbouwen.

Het verhaal van de dochters was al bekend, zegt Fatah-Black. 'Maar ik kwam de rechtszaak tegen terwijl ik met studenten onderzoek aan het doen was. Toen dacht ik: "Hé, dit is diezelfde man." De ene vrouw schenkt hij vrijheid voor haar kinderen, de ander wordt straffeloos doodgeslagen. Echt schokkend.'

De slavernij in Suriname duurde tweehonderd jaar. De eerste honderd jaar werden er nauwelijks slaven vrijgelaten. Maar diegenen die wel hun vrijheid kregen moesten ergens wonen. 'Paramaribo was ingericht om een groot plantagegebied te besturen', vertelt Fatah-Black. 'Het oude centrum was voor de elite van de kolonie. Het ligt hoger dan het omliggende land, dat vooral bestaat uit moeras. Buiten dat centrum ontstonden nieuwe wijken voor mensen die niet wit waren, en ook geen slaaf. De gouverneur duwde hen naar de rafelranden van Paramaribo.'

De vrije mensen vestigden zich in een gebied dat in de volksmond 'Koeiknie' wordt genoemd. 'Het was er zo drassig dat de koeien er tot hun knieën in de modder wegzakten. Later zou het de naam Frimangron krijgen, vrij vertaald "land van de vrije mensen". Er ontstond een gemeenschap die zich grotendeels onttrok aan de controle van de autoriteiten. Ik vond het dan ook interessant om daar onderzoek naar te doen. De aandacht van historici ging vooral uit naar de plantages. Maar heel veel Surinamers pluizen nu hun familiegeschiedenis uit en ontdekken dat hun voorouders in de stad woonden. Hoe was het leven daar eigenlijk?'

Er kwamen elk jaar duizenden zeelui naar Paramaribo. De bewoners van Frimangron voorzagen hen

– legaal en illegaal – van goederen en diensten. In kroegen werd smokkelwaar verhandeld en dram (ongerijs rum) gedronken. Zeemannen werden verliefd en bleven in de wijk wonen. 'Vrije mensen verhuurden hutjes aan ontsnapte slaven en die verschillende groepen gingen dan weer relaties met elkaar aan. Mensen vonden toch een manier om hun leven vorm te geven, zelfs in de meest moeilijke omstandigheden.'

Steeds meer slaven werden uiteindelijk vrij en Frimangron groeide daardoor sterk. 'Een slaaf kon vrij worden als hij zich heel verdienstelijk had gemaakt voor zijn eigenaar of via militaire dienst. In de loop van de achttiende eeuw liepen steeds meer slaven weg van de plantages.'

Deze zogeheten 'marrons' vestigden zich in dorpen in de bossen en

kwamen steeds vaker in opstand. Aanvallen op plantages waren er heel concrete dreiging. De koloniale overheid had de inzet van zwarte militairen nodig om de opstandige marrons te bestrijden en klopjachten te organiseren om gevluchte slaven in te rekenen. Het gouvernement kocht dan ook slaven op. Nadat zij een tijd hadden gevochten, werden ze vrijgelaten en kregen ze een stuk grond in Frimangron.

De slaafsoldaten kregen de naam Redi Musu, een verwijzing naar de rode mutsen die ze droegen. 'Redi Musu is nog altijd een scheldwoord in Suriname', zegt Fatah-Black. 'Het betekent "verrader." Ik snap dat Surinamers dat zo zien. De Redi Musu hebben immers hevig gevochten tegen opstandelingen. Maar ze hadden niet veel keuze. Het waren sla-

ven: ze moesten dat gewoon doen. Hoe goed je dan je best deed als militair, is dan weer een tweede. Het was voor hen echter wel de weg naar vrijheid.'

Heel interessant is dat deze soldaten de koloniale verhoudingen en het racisme dat daarbij hoort heel erg hebben geïnternaliseerd. Uit een testament van een van hen blijkt dat zijn vrouw niet zijn goederen erft. Hij laat alles na aan zijn nichtje en aan haar eventuele kinderen, maar die kunnen alleen erven als ze een witte vader hebben. Racisme en slavernij zijn systemen waarin zwarte mensen niet altijd alleen slachtoffer zijn en witte mensen alleen maar dader. Dat laat de geschiedenis van de Redi Musu wel zien. Ik wil af van het idee dat het slechts verraders zouden zijn.'

Het land in Frimangron mocht dan wel drassig zijn, maar het was wel in bezit van de bewoners van de wijk. En dat gegeven is tot de dag van vandaag heel belangrijk in Suriname, aldus Fatah-Black. 'Als je eigen grond hebt, ben je pas echt vrij. Daar hechten de nazaten van slaven heel erg aan. Land moet dan ook in de familie blijven en wordt van generatie op generatie doorgegeven. Dat kleine perceeltje wordt ook nog eens verdeeld onder alle nazaten. Dat leidt natuurlijk tot een enorme versplintering en ruzies in de familie over een paar vierkante meter. Ik zie dat echter ook als iets positiefs. Voorouders hebben echt geprobeerd hun kinderen vooruit te brengen. Slavernij is ontworteling. Als je een stuk eigen grond hebt, is dat een nieuw thuis, opnieuw wortel schieten.'

Frimangron is een symbool geworden voor vrije slaven. De belangrijkste straat heette vroeger de Pontenwerfstraat, deze is omgedoopt tot de Anton de Komstraat. De Kom is een inspirator voor Surinaams nationalisme geweest in de twintigste eeuw. 'Hij groeide op in de wijk, trok in de jaren twintig naar Nederland en kwam daar in aanraking met de communistische beweging. Terug in Suriname werd hij gezien als een soort messias die het land ging bevrijden van de koloniale heerser.'

De autoriteiten waren dan ook niet erg blij met hem. 'Het werd hem onmogelijk gemaakt om een baan te krijgen en dus vestigde hij zich noodgedwongen in zijn ouderlijk huis', schrijft Fatah-Black. 'Lange rijen stonden er in de Pontenwerfstraat om het vakbonds-bureautje te bezoeken. Over de toeloop in de straat schreef hij: "Indianen, bosnegers, creolen, Brits-Indiërs, Javanen, er waren dagen, terwijl de motorbrigades der politie buiten op straat circuleerden, dat meer dan vijftienhonderd aan mijn tafel verschenen, waarvan sommigen zeven tot acht dagen gereisd hadden om mij te spreken."

Uiteindelijk werd De Kom in 1933 gearresteerd. 'Dat resulteerde uiteindelijk in wat Zwarte Dinsdag is gaan heten. Op 7 februari kwamen duizenden demonstranten naar de gevangenis. Ze hadden te horen gekregen dat De Kom zou worden vrijgelaten. Dat gebeurde niet en de politie en militairen openden het vuur op de menigte. Er vielen twee doden en 23 gewonden. 'Hij schreef over die ervaring het boek *Wij slaven van Suriname*. Dat gaat ook over de koloniale geschiedenis van het land. Hij stapte over etnische grenzen heen. Alle bevolkingsgroepen in Suriname moesten immers samen de anti-koloniale strijd voeren. Dat idee sloeg aan.'

'Je kunt niet zeggen dat in Frimangron de onafhankelijkheid van Suriname is begonnen. Het is echter niet verbazingwekkend dat een persoon als De Kom juist daar vandaan kwam. Zijn geboortehuis staat er nog, enigszins althans. Het is in slechte staat. Er is, best symbolisch, ruzie over van wie de grond nu eigenlijk is en wat er nou met het huis moet gebeuren. De Surinaamse overheid had laatst het plan om het te onteigenen, maar het lijkt me, zeker in context van de geschiedenis van het land, een heel slecht idee om grond af te pakken. Maar ondertussen stort het huis steeds verder in.'

Karwan Fatah-Black, *Eigendomsstrijd, de geschiedenis van slavernij en emancipatie in Suriname*. Ambo|Anthos, 224 pgs, € 20

Een opstandeling wordt verrast door twee Redi Musu's. De naam voor deze slaafsoldaten is een verwijzing naar de rode mutsen die ze droegen. Foto Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

The Man Who Returned His Medal

Tribute to a “foreign intruder” and exceptional Leiden academic

The Turkish PhD student **Ugur Derin** pays tribute to his professor Erik-Jan Zürcher, who recently got rewarded the Order of the Dutch Lion.

On 25th August, 2018, Leiden University scholar, Erik-Jan Zürcher was appointed Knight in the Order of the Dutch Lion (Ridderorde). The sixty-five-year-old Dutch academic received this award at the end of a three-day-symposium for his outstanding contribution to the social sciences as a Turkey expert and a historian of Ottoman Empire and Turkey.

In the last week of August 2018, a symposium in honour of Zürcher was organized at Leiden University by the Turkish Studies department. Titled “Ottoman Continuities, Republican Inventions,” the symposium duly reflected Zürcher’s academic career. Approximately thirty academics from various universities (most of whom were Zürcher’s current and former PhD students) discussed for two-and-a-half days various aspects of Ottoman Empire and Turkish History.

As the son of a Sinologist who held the chair of East Asian History at Leiden University for many years, Erik-Jan Zürcher started his academic career in the beginning of the 1970’s at Leiden University Middle East Studies program.

After a year of a not-so-successful attempt at Arabic, Zürcher changed his major to Turkish Studies and ended up doing his MA and PhD at the same department. At that time, he probably had not thought that his decision to move to the Turkish Studies program would have significant and worldwide consequences for Ottoman and Turkish studies, and for Turkish historiography in general.

Zürcher’s main contribution to Turkish history is based on his motive to question the long-held preconceptions of official Turkish historiography. The Turkish Republic was founded in 1923 by Mustafa Kemal Atatürk, who wanted to create a new nation and to break from the Ottoman past.

Atatürk wanted to modernize, secularize and Westernize Turkey, and his endeavors in this respect included the dictation of how Turkish history should be written. With few exceptions, Turkish historians generally adopted Atatürk’s view

Erik-Jan Zürcher, the man with the white pants on the right, at the symposium held in his honour.

regarding the foundation of Turkish Republic. As a result, until the late 1990’s, the majority of works of Turkish history portrayed the emergence of modern Turkey as the work of a single-man, Atatürk.

Starting from his MA thesis defended at Leiden University in 1977, Zürcher had a completely different outlook in terms of Turkish history. His work questioned this sacred account that portrays Atatürk as the sole founder of modern Turkey, something that could not be done in Turkey at that time.

As Zürcher writes in his 2010 book *The Young Turk Legacy and Nation Building: From the Ottoman Empire to Atatürk’s Turkey*, he “strongly argued in favour of continuity between the late Ottoman Empire and the early republic” and the things he wrote “ran counter to everything that was and is sacred in the official historiography of the Turkish republic”.

For this reason, his ideas about Turkish history and Turkey in general have not always been appreciated in Turkey and from time to time, people from different sides of the

political spectrum denounced him as “foreign intruder.”

Zürcher’s academic works about Turkish history had a great impact in terms of Ottoman and Turkish historiography, including in Turkey. Based on his PhD dissertation defended at Leiden University, Zürcher’s 1984 book, *The Unionist Factor*, questioned the portrayal of Atatürk as the undisputed leader of Turkish War of Independence, which was fought between 1919 and 1922.

His 1993 book (and in my opinion, his masterpiece) *Turkey: A Modern History* has so far been translated into nine languages, and its Turkish translation has been reprinted more than thirty times.

Today it is accepted as *the* history course book for Turkish history, and is used as the canonical source not only in prominent Turkish universities, but also outside of Turkey. Zürcher updated *Turkey: A Modern History* three times, and its most recent fourth edition involves a thirty-page final chapter about the period of Erdoğan.

Zürcher’s contribution to society went beyond the academic field.

He was part of UNESCO’s advisory council for years, and as we learned during the presentation of the medal, in 2010’s, he was even the chair of the board of ASC, a football and cricket organisation in Oegstgeest.

Recognized as an expert on Turkey, Zürcher often shared his knowledge and comments with the public in a language everyone can understand, without using the academic jargon. He gave briefings to people ranging from government officials to members of the Dutch royal family. In addition, he is still part of the Heineken Prize for History committee, which is accepted as the History Nobel’s.

In 2005, during the golden age of Turkey’s relationship with the European Union, Zürcher received the medal of high distinction from Turkey for he had “actively tried to inform the Dutch politicians, and the public in general, about Turkey and to combat prejudices.”

Zürcher returned the medal in 2016, citing the “dictatorial misrule of Erdogan Turkey.”

Having supervised almost thirty PhD students and published/edited

thirteen books and more than hundred-and-eighty academic works, Erik-Jan Zürcher retired from teaching at the beginning of the fall 2018 semester after more than forty years of teaching. It will not be an exaggeration to say that Leiden University Turkish Studies department, where he held the chair from 1997 till his retirement in 2018, reached its current prominent position with Zürcher, and we can only hope that it will keep that position after his retirement.

Zürcher is still supervising his current PhD students and has recently become the academic director of LIAS (Leiden Institute for Area Studies), meanwhile working on new projects about the late Ottoman Empire, and enjoying a peaceful life in Beesd, with his wife and classical cars as his hobby.

As a young academic, I feel myself very lucky to be one of his last PhD students, and his last assistant.

UGUR DERIN is a PhD candidate working on the thesis *The New Sevri Paranoia: The Discourse of Turkish State about her “Internal and External Enemies”*

Academische Agenda

Prof. dr. M.V. de Jonge zal op vrijdag 14 september een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Sociale Wetenschappen met als leeropdracht Orthopedagogiek, in het bijzonder ten behoeve van de postmaster beroepsopleiding tot Orthopedagoog-Generalist. De titel van de oratie is ‘Waar spreken wij over?’.

Mw. A.C. Lopez hoopt op dinsdag 18 september om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Conversion and Colonialism: Islam and Christianity in North Sulawesi, c. 1700-1900’. Promotoren zijn Prof. dr. J.J.L. Gommans en Prof. dr. D.E.F. Henley.

Mw. M.E.N. van den Heuvel hoopt op dinsdag 18 september om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Picturing Landscape’. Promotoren zijn Prof. dr. C.J.M. Zijlman en Prof. dr. J.C.A. Kolen.

Mw. C. Bouteligier hoopt op dinsdag 18 september om 12.30 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is ‘Dialoog in recht en literatuur’. Promotor is Prof.

dr. A. Ellian.

Mw. A. Casarotto hoopt op dinsdag 18 september om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is ‘Spatial patterns in landscape archaeology’. Promotor is Prof. dr. P.M.M.G. Akkermans.

Dhr. J.J. Blok hoopt op dinsdag 18 september om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Predicting outcome after liver transplantation’. Promotor is Prof. dr. J.F. Hamming.

Dhr. J.D. Price hoopt op dinsdag 18 september om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is ‘The Egalitarian Constitution’. Promotor is Prof. dr. A.A.M. Kinneking.

Dhr. J.J.A. Mathee hoopt op woensdag 19 september om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Identifying the origins of galaxy formation’. Promotoren zijn Prof. dr. H.J.A. Röttgering en Prof. dr. J. Schay.

Mw. J. Mo Svalastog hoopt op woensdag 19 september om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Mastering the Worst of Trades: England’s early Africa companies and their traders, 1618-1672’. Promotor is Prof. dr. C.A.P. Antunes.

Dhr. S. Ruchisansakun hoopt op woensdag 19 september om 12.30 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Balsaminaceae in Southeast Asia: Systematics, Evolution, and Pollination Biology’. Promotor is Prof. dr. E.F. Smets.

Mw. T.T.Q. Tran hoopt op woensdag 19 september om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Cultural differences in Vietnam: Differences in work-related values between Western and Vietnamese culture and cultural awareness at higher education’. Promotor is Prof. dr. W. Admiraal.

Dhr. R.W. Treskes hoopt op woensdag 19 september om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is

‘Creating a continuum of care: smart technology in patients with cardiovascular disease’. Promotoren zijn Prof. dr. M.J. Schali en Prof. dr. D.E. Atsma.

Dhr. T.P.M. van Veen hoopt op woensdag 19 september om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘GDE transmembrane ecto-enzymes: novel signaling functions through GPI-anchor cleavage’. Promotor is Prof. dr. J.J. Neefjes.

Dhr. F. Zhang hoopt op donderdag 20 september om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Extension of Operators on Pre-Riesz Spaces’. Promotor is Prof. dr. A. Doelman.

Mw. S.W. ten Broeke hoopt op donderdag 20 september om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘PMS2-associated Lynch syndrome: the odd one out’. Promotoren zijn Prof. dr. C.J. van Asperen en Prof. dr. H. Morreau.

Dhr. T.A. Voeten hoopt op donderdag 20 september om 12.30 uur te promoveren tot doctor in de

Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘The Mexican Drug Violence: Hybrid Warfare, Predatory Capitalism and the Logic of Cruelty’. Promotor is Prof. dr. P. Silva.

Dhr. B. van Stein hoopt op donderdag 20 september om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Data Driven Modeling & Optimization of Industrial Processes’. Promotor is Prof. dr. T.H.W. Bäck.

Dhr. D.J. Schmitz hoopt op donderdag 20 september om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘CRISPR Cas-induced targeted mutagenesis with Agrobacterium mediated protein delivery’. Promotor is Prof. dr. P.J.J. Hooykaas.

Mw. L.L. Blauw hoopt op donderdag 20 september om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Genetic determinants of cholesterol and energy metabolism: Implications for cardiometabolic health’. Promotor is Prof. dr. P.C.N. Rensen.

Het gaat niet om onze veiligheid

Waterballonnen gooien tijdens politiek openluchttooneel

De voorstelling *Disasterlicious* van YoungGangsters is een Amerikaanse actiefilm en aanklacht ineen. 'De echte ramp is dat je in de steek wordt gelaten.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN De openluchtshow *Disasterlicious* komt met een dikke disclaimer: YoungGangsters is niet aansprakelijk voor geleden schade aan eigendommen, fysiek letsel of emotionele verwarring. Niet geheel onterecht, want in de voorstelling sneuvelt het nodige aantal ledematen – van de acteurs, in ieder geval.

Het is niet echt wat je verwacht van een vertelling van de legende van Hansje Brinker. Maar toeneelgroep YoungGangsters giet het verhaal van de jongen die zijn vinger in de dijk stopte in het jasje van een Amerikaanse actiefilm, inclusief aangedikte Amerikaanse

accenten. Het heeft epische vechtschènes tussen Hansje en de zee, homo-erotische spanningen, veel bloed, drama, en afgerukte vingers. Het publiek krijgt vooral veel water over zich heen (vooraf worden poncho's uitgedeeld, wie wil kan ook droog zitten) en mag op gegeven moment waterballonnen naar de acteurs gooien.

Dit alles speelt zich af tegen een mierzoet idyllisch Nederlands decor van een dijk, lammetjes en een molen, met min of meer traditionele kledij, satirische, Disneyeske musicalnummers over de Nederlandse cultuur, en een flinke dosis slapstick-humor.

Tegelijkertijd waarschuwt Hassan (een vluchteling, en tevens *love interest* van Hansje Brinker) het dorp dat de dijken op het punt staan door te breken. De burgemeester ontkent: Nederland heeft immers de sterkste dijken ter wereld! Als de dijken het dan toch begeven, schuift hij de ver-

antwoordelijkheid op anderen. En op de Nederlanders zelf. Het Nederlandse 'motto', *It's up to you*, staat zelfs op de Nederlandse vlag.

YoungGangsters put wel vaker inspiratie uit Amerikaanse films. Het feit dat Hansje Brinker helemaal geen Nederlandse held is, maar een Amerikaanse legende is, kwam daarom helemaal mooi uit, vertelt regisseur Annechien de Vocht. 'Eigenlijk omdat die films zo'n bron zijn: dat sensationele ervan, en omdat het publiek het lekker vindt. En zo creëert het afstand: je kan kijken hoe een toerist naar Nederland kijkt, en ook al die Nederlandse clichés gebruiken. En Amerikanen maken het gewoon wat smeugiger, en vetter. Je kan gewoon veel meer over *the top* gaan.'

De politieke lading, daarentegen, komt uit Groningen. 'Het ging ons vaak om het contract tussen fictieve rampen, zoals in films, en de realiteit van rampen, zoals je die in het

nieuws ziet en wat vooral gruwelijk is. We wilden daarom onderzoek doen naar hoe het is om een ramp mee te maken, dus we zijn naar Groningen gegaan, waar aardbevingen zijn. Wat we ontdekten, is dat het schudden van je huis maar een heel klein aspect is van alles wat zo rampzalig is. De echte ramp is het gevoel dat je in de steek wordt gelaten.

'Dat vormde de kern van de voorstelling: dat de staat toch niet jouw veiligheid als grootste goed heeft, want dan hadden ze die gaskraan allang dichtgedraaid, maar dat het politieke belang een hele grote rol speelt. Dus onze veiligheid is niet de hoofdzaak.'

In Groningen resulteerde het in de voorstelling 'Beef Mee', in een onbevoensbaar verklaarde boerderij. 'Maar voor deze voorstelling wilden we niet het hele lokale van de aardbevingen, maar een ramp die ons allemaal bedreigt. En in Nederland is dat toch het water,' zegt De Vocht.

'Ook de dreiging van het water is een politieke afweging. Je zou die dijken kunnen bouwen om optimale veiligheid te waarborgen, maar dat kost geld, en wie betaalt dat soort dingen?'

'Het is ook de realisatie dat de overheid zijn handen ervan aftrekt, hoe economisch gestuurd dat is, en hoe korte termijn die gedachten zijn. En hoe we nu steeds meer naar een Amerikaans model toegegaan, in plaats van de verzorgingsstraat, die steeds minder nadruk krijgt en steeds meer de participatiemaatschappij en burgers die het zelf doen. Dat gaat niet alleen over Groningen natuurlijk, maar over het huidige klimaat.'

YoungGangsters staan van 12 tot 16 september op het Spui in Den Haag. De groep heeft een pop-up-bar die voor iedereen toegankelijk is en ook hotdogs verkoopt. Entree €14,50 tot € 18

Foto Ben van Duin

'Valsspellers vind ik fascinerend'

Roman over Thierry Bau... herstel, Henri Furet

In zijn tweede roman *De onweersaanbare val van Henri Furet* neemt oud Leids geschiedenisstudent Berend Sommer (1990) de politiek, wetenschap en journalistiek op de korrel. 'Homeopathische verdunning vind ik niet interessant.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK Of hij een beetje vaart kon maken met zijn tweede boek. Uitgeverij Prometheus was enthousiast over Sommers idee om een boek te schrijven dat 'sterk raakt aan de actualiteit'. Maar zoals het de actualiteit betaamt, kan die nogal snel veranderen. En dus zette Sommer zijn sociale leven een half jaar op een laag pitje, om naast zijn fulltime baan bij *Elsevier* - inmiddels ingeruild voor *HP/De Tijd* - te werken aan zijn tweede roman.

Tegen de achtergrond van een maatschappij waarin het populisme opkomt, het publieke debat overspannen is en de Brexit in gang gezet, jagen de personages opgewonden naar roem en succes. Twee journalisten van *De Gazet van Leyde* voelen de druk om populist Henri Furet te ontmaskeren, terwijl Wim Hageman, wetenschapper en hoofdpersonage van het boek, wanhopig vanuit zijn ivoren toren de publiciteit zoekt om eindelijk eens naam te maken. Het komt beide personen

duur te staan, terwijl Furet juist onbedoeld in het zadel wordt geholpen.

Furet, ooit wetenschapper maar nu hard op weg de grootste politicus van Nederland te worden, heeft met zijn verbaliteit, elitair-doenerij en mediageilheid behoorlijk wat weg van Thierry Baudet. 'Ik heb veel inspiratie ontleend uit de vorm waarin Baudet zijn boodschap giet', vertelt Sommer. 'Ik ben naar partijbijeenkomsten van Forum voor Democratie geweest om de sfeer te proeven. Maar de inhoud van de politieke beweging in mijn boek is wel anders.'

De partij van Furet, Vrienden van de Grondwet, strijdt voor meer volkssoevereiniteit. Het huidige democratische systeem moet drastisch op de schop, evenals de bureaucratie van de 'instituten'. Sommer: 'Als ik ook over de inhoud van Forum voor Democratie had willen schrijven, had ik het moeten hebben over termen als homeopathische verdunning. Dat vond ik niet interessant, want te radicaal. Ik wilde een personage neerzetten voor wie je ook empathie kunt voelen.'

Niet alleen het gekonkel rond het Binnenhof en de al te ambitieuze sfeer op de redactie van een landelijk dagblad weet Sommer raak te beschrijven. Ook etaleert hij feilloos zijn kennis van de achttiende eeuw. Ter extra kennisname las hij historische romans van Nelleke Noor-

dervliet - zij krijgt ook nog een bescheiden rol in het boek - en maakte hij handig gebruik van zijn masterscriptie uit zijn Leidse studietijd. 'Het proefschrift van Wim Hageman heeft hetzelfde onderwerp als mijn masterscriptie: hoe mensen reageerden op het veranderende medialandschap voor de Franse Revolutie. Dat is nu weer actueel.'

Sommer rijgt politiek, journalistiek en wetenschap aan een tot een verhaal waarin vrijwel iedereen verliest door een teveel aan bewijsdrang. 'Onder hoge druk zijn er altijd mensen die vals spelen,' zegt hij. 'Dat vind ik fascinerend.'

Over een beetje vals spelen gesproken; de Leidse historicus en columnist Geerten Waling ontketende vlak voor publicatie van het boek een kleine Twitter-rel: 'Het manuscript van deze "roman" is mij reeds onder ogen gekomen. Ik herken mij niet in het personage Wim Hageman, neem daar in alle bewoordingen afstand van en overweeg stappen om publicatie te voorkomen.' Het laat zich raden dat Waling en Sommer in werkelijkheid bevriend zijn. Sommer: 'Geestig hè? Het was aardig van hem om zo m'n boek onder de aandacht te brengen.'

Berend Sommer, *De onweersaanbare val van Henri Furet*. Prometheus, 248 pgs, €19,99

Berend Sommer 'proefde de sfeer bij FvD'. Foto Alexander Schippers

Het Clubje

Van links naar rechts: Leander Kalff, Diewwke Mink van der Molen, Bob-Jan Kreiken en Eva Ulmann. Foto Taco van der Eb

‘Elk jaar poetsen we dit graf’

Bestuur studentenmuziekgezelschap Sempre Crescendo

Diewwke Mink van der Molen (22, geneeskunde en preses): ‘Elk jaar maken we hier op begraafplaats Groenesteeg het graf schoon van onze tweede dirigent Adrianus Jacobus Wetrens. Hij was vierentwintig jaar lang, van 1875 tot 1899, de dirigent van Sempre Crescendo. Zijn vrouw Jannetje ligt ook in dit graf, evenals zijn pianodocente, Anna Schulz-Lessig.’

Bob-Jan Kreiken (20, bestuurskunde/rechten en bibliothecaris): ‘Zijn broer N.J. Wetrens was de eerste dirigent van Sempre Crescendo. Hij was zelfs zesentwintig jaar lang in dienst, maar wilde toen op reis naar de Kaap. Op die reis is hij helaas overleden. Het is ons onbekend waar hij is begraven.’

Mink van der Molen: ‘Zijn opvolger Adrianus heeft ontzettend veel gedaan voor Sempre. Want hoewel we toen nog een klein gezelschap waren, heeft hij beroemde musici uit heel Europa naar Leiden gehaald om met de studenten op

te treden. Solisten zoals de violist Joseph Joachim en de Russische pianist Rubinstein kwamen van heinde en verre hierheen. Sempre heeft Rubinstein met paard en wagen opgehaald van het station.’

Leander Kalff (19, natuurkunde en quaestor): ‘De vereniging was in die tijd wel wat elitairder.’

Eva Ulmann (19, geneeskunde en ab-actis): ‘Sempre is een van de oudste muziekgezelschappen van Nederland en had toentertijd veel prestige.’

Mink van der Molen: ‘Adrianus had twee heel mooie dirigeerstokjes van zilver met gedetailleerde ingraveringen. Een van die batons ligt in museum De Lakenhal. De andere is in ons bezit, waarmee jaarlijks met ons diesconcert met een zwaai en een spreuk het Sempre-gala wordt geopend.’

Kalff: ‘Het lijkt meer op een toverstokje dan op een dirigeerstok.’

Ulmann: ‘Een normale baton is heel dun,

maar deze is behoorlijk dik en uniek.’

Mink van der Molen: ‘We vinden het belangrijk om de mensen die veel voor onze vereniging hebben gedaan te blijven eren. En we willen onze sjaarzen bewust maken van onze geschiedenis. Zij maken ook eens per jaar met ons het graf schoon, en dan zingen we het Gaudiamus, ons verenigingslied.’

Kreiken: ‘Aan de muur van de Salon, de ruimte in Minerva waar we altijd bij kaarslicht borrelen, hangen allerlei reliëfs, zoals ons programmaboekje uit 1832. Er hangen ook portretten van al onze dirigenten en grote cellisten die met ons hebben opgetreden.’

Kalff: ‘Zoals Pablo Casals, Yehudi Menuhin en violiste Janine Jansen.’

Mink van der Molen: ‘Tot 1974 was Minerva een ongemengde vereniging, maar bij Sempre waren vrouwen al eerder welkom. Zij kwamen door de Vrouwensteeg via de zijdeur de sociëteit binnen zodat

ze niet gezien werden door de mannelijke studenten van Minerva. Overigens kan iedere Leidse student bij ons lid worden, ook al zijn we een subvereniging van Minerva. Iedereen die van muziek houdt, is welkom bij ons.’

Kreiken: ‘We hebben ook instrumenten die worden gebruikt door internationale studenten. Zij kunnen bijvoorbeeld hun contrabas niet meenemen naar Leiden en kunnen op deze manier toch muziek blijven maken.’

Ulmann: ‘Sempre treedt minstens twee keer per jaar op in Leiden. Ons koor en orkest doen dat vaak samen, maar we hebben ook een klein vrouwenkoor, het Madrigaalkoor, dat apart optreedt.’

Mink van der Molen: ‘Ons eerstvolgende concert is op 30 september in de Stadsgehoorzaal. Het wordt een afwisselend programma voor alle Leidenaren.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Column

Kinderdisco

Na zes jaar studeren, drie studies verder en de eerste terugtrekkende bewegingen van mijn haargrens, vond ik het wel eens tijd worden om een studentenvereniging van binnen te bekijken. In al die jaren aan de universiteit heb ik altijd met twee benen in de grotemensenwereld gestaan, buiten de sociëteiten. Voor het uitgaan was er Amsterdam, voor discussies over letterkunde, politiek en liefde waren er de kamers van mijn vrienden.

De verenigingen had ik altijd gemeden als de pest. Verenigingen ondermijnen elke individualiteit, was mijn stellige overtuiging, dus lid worden een daad van masochisme. De afgelopen tijd ontmoette ik echter mensen die bij een vereniging zitten en toch niet saai zijn, zelfs leuk genoemd kunnen worden. Er ontstond een verlangen in mij om die verborgen wereld te betreden, om het studentenleven te leven zoals het eigenlijk hoort.

Met de El Cid voor de deur rook ik mijn kans en kocht een passe-partout die vrije toegang verschaft tot alle verenigingen gedurende die week. Ik deed het voor de antropologie, voor de ervaring en omdat ik Famke Louise een keer in het echt wilde zien, omdat ik benieuwd was of zij echt bestaat.

Het was mijn voornemen om participierend te observeren dus toen er een eerstejaars student, een jongetje nog, in mijn kamer verscheen met een fles Apfelkorn voor het indrinken, weigerde ik niet. Deze ondraaglijk zoete appellikeur kon de stemming niet bederven. Ik voelde mij opgenomen in een groter verbond en vol goede zin gingen wij de stad in.

Maar langzamerhand werd ik een afstand gewaar tussen mij en mijn omgeving. Waar iedereen om mij heen elkaar wijs probeerde te maken dat zij de tijd van hun leven hadden, werd ik bevangen door een besef van de absurditeit van dit schijnspektakel. Wie hield wie hier voor de gek?

Het verenigingsleven kan de buitenstaander om verschillende redenen als aantrekkelijk toeschijnen. Wie er de laatste plek hoopt te vinden waar de negentiende eeuw in het geheim voortleeft, in rookkamers en balzalen, komt bedrogen uit. Zelfs bij de oudste vereniging van de stad klonk geen wals, ter plaatse door een orkestje opgevoerd; in plaats daarvan galmde Marco Borsato door de ruimte.

Wie een nachtleven hoopt te ontdekken dat, verscholen achter grote, gesloten deuren, zo wild en levendig is dat het het daglicht niet verdragen kan, kan evenzeer beter in zijn verbeelding blijven. Een net kostuum aantrekken om vervolgens los te gaan op hoempa- en reclamegeluiden. Frikandellen eten, bier drinken en nergens een spoor van ironie. Het was alsof ik terug was in de kinderdisco.

Omdat de ware antropoloog zich niet door een beetje tegenslag uit het veld laat slaan, sloten wij de avond af in snackbar Downtown, het oecumenisch centrum waar de verschillende verenigingen elkaar ontmoeten. Ik probeerde mee te doen en te kotsen in mijn bakje kapsalon, maar er kwam niets. Het wordt tijd om af te studeren.

TIM HOFFMAN is student geneeskunde

Bandirah

